

Jakab Péter

Érettségi felkészítő

Írásbeli feladatsorok

Történelem

*A közép- és emelt szintű
feladatsorok megoldókulcsa*

ELTE | EÖTVÖS
KIADÓ

Az ELTE hivatalos könyvkiadója

2024

© Kiadó, 2024
© Szerző, 2024

Minden jog fenntartva.
A kiadó és a szerző engedélye nélkül a nyomtatás és a fénymásolás tilos.

Tartalom

1. feladatsor (KÖZÉPSZINT)	4
Rövid választ igénylő feladatok	4
Esszéfeladatok	4
2. feladatsor (KÖZÉPSZINT)	8
Rövid választ igénylő feladatok	8
Esszéfeladatok	8
3. feladatsor (KÖZÉPSZINT)	12
Rövid választ igénylő feladatok	12
Esszéfeladatok	13
4. feladatsor (EMELT SZINT)	17
Rövid választ igénylő feladatok	17
Esszéfeladatok	17
5. feladatsor (EMELT SZINT)	25
Rövid választ igénylő feladatok	25
Esszéfeladatok	25
6. feladatsor (EMELT SZINT)	32
Rövid választ igénylő feladatok	32
Esszéfeladatok	32

1. FELADATSOR (KÖZÉPSZINT)

Rövid választ igénylő feladatok

1. a) Salamon, b) Dávid, c) Ábrahám
2. a) reneszánsz, b) Firenze, c) C, d) Hunyadi Mátyás – 1458–1490, e) Leonardo da Vinci, f) C
3. a) Etelköz, b) Magna Hungaria, c) Levédia
4. a) jezsuita, b) engedelmesség, c) oktatás, d) térítés
5. b) A, c) B, d) D, e) C *(az a) állításhoz nem kerül nagybetű)*
6. a) Az állítás hamis, s a szöveg alapján ez megállapítható.
b) Az állítás hamis, s a szöveg alapján ez megállapítható.
c) Az állítás hamis, de a szöveg alapján ez nem állapítható meg.
d) Az állítás igaz, s a szöveg erre utal.
e) Az állítás igaz, s a szöveg erre utal.
7. b), d), f), g)
8. a) Deák Ferenc, b) 1867, c) (gróf) Andrássy Gyula, d) az egymásnak kezet nyújtó fiúk alakja
9. a) Adolf Hitler, b) 1933, c) nem, d) zsidóság, e) Szovjetunió
10. a) november 4. után, b) Nagy Imre, c) Szovjetunió, d) Kádár János
11. 1. c), 2. a), 3. b), 4. c)
12. a) Románia/Román Köztársaság, b) Ukrajna/Ukrán Köztársaság, c) Szlovákia/Szlovák Köztársaság, d) Szerbia/Szerb Köztársaság

Esszéfeladatok

13. A korai kapitalizmus kialakulása (rövid esszé)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T: A vizsgázó megnevezi a kora újkort mint történelmi korszakot, *vagy* utal rá, hogy a folyamat a 15–16. században (esetleg: a Tudor-dinasztia alatt) vette kezdetét.

K1: A vizsgázó legalább három történelmi fogalmat helyesen használ, pl. tőke, vállalkozó, bekerítés, kapitalizmus stb.

K2: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát.

F: A vizsgázó rögzíti, hogy Angliában az egykori paraszti réteg munkája/szerepe átalakul a termelésben, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a folyamat vidéken zajlott; a nagybirtok ennek ellenére megmaradt, csak átalakult stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti, hogy Angliában megjelentek a manufaktúrák, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. megemlíti a manufaktúra egy jellegzetességét – részfolyamatokra bontott,

de döntően még nem teljes egészében gépesített termelés; a vállalkozó nemesség érdekeltté vált a termelés átalakulásában; a manufaktúrák felvirágzásában szerepük volt a földrajzi felfedezéseknek és a bővülő nyersanyagpiacnak stb.).

E2: A vizsgázó rögzíti, hogy a kora újkori angol kapitalizmus elsődleges terepe, megjelenési formája a textiliparhoz kötődött, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a gyarmatokról származó olcsó nyersanyag segítette az átalakulását; egyszerűbb gépek jelentek meg a termelési folyamat hatékonyabbá tételére; a kiadási-felvásárlási rendszer, ill. a közös földek állattartásra történő felhasználása elősegítette a termelés megnövekedését stb.).

14. Gorbacsov politikája (rövid esszé)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T: A vizsgázó rögzíti, hogy a politikus a Szovjetunió állampártjának főtitkára volt, továbbá helyesen említ legalább egy, a korszakhoz tartozó dátumot (pl. Gorbacsov megválasztása – 1985, a rendszerváltozások – 1989, a Szovjetunió megszűnése – 1991).

K1: A vizsgázó legalább három történelmi fogalmat helyesen használ, pl. hidegháború, Varsói Szerződés, SZKP, kommunizmus stb.

K2: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát.

F: A vizsgázó rögzíti, hogy a karikatúra rajzi poénjaként megjelenő „glasznosztjy” a pártfőtitkár programjának részeként megjelenő nyilvánosság elve volt, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a rajz utal rá, hogy ez szabadabb politikai légkört akart teremteni, ám ez nem volt sikeres a pártelit ellenállása és az állam berendezkedése miatt; a gorbacsovi reformok aláásták a szovjet állam működését; a pártfőtitkár programja nyugaton is tárgyalóképes politikussá tette stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti, hogy Gorbacsov politikájának szerepe volt a közép-európai rendszerváltozásokban, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. megemlíti, hogy a pártfőtitkár hajlandó volt tárgyalni az Egyesült Államok elnökeivel; Gorbacsov nem gördített akadályt stb.).

E2: A vizsgázó rögzíti, hogy a szovjet birodalom átépítésének (peresztrojka) gorbacsovi modellje működésképtelen volt, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a KGST-országok gazdasági válságba kerültek, nem egy esetben az olajválságok erősítette adósságspirál hatására; a Szovjetunió lényegében elveszítette a „csillagháborút”, tartalékai kimerültek; etnikai konfliktusok gyengítették; a Varsói Szerződés országaiban működő ellenzéki csoportok demokratikus átalakítást követeltek stb.).

15. A bethleni konszolidáció (hosszú esszé)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T1: A vizsgázó rögzíti Bethlen István kormányának működését (1921–1931), s a témához tartozó, gazdasági vonatkozású dátumok közül megnevez még egyet (pl. Nemzeti Bank létrejötte – 1924, pengő bevezetése – 1927 stb.).

T2: A vizsgázó rögzíti a Trianon utáni magyar állam nevét (Magyar Királyság), továbbá megemlíti legalább két, Trianonnal elcsatolt, gazdasági szempontból is kiemelt területet (pl. Felvidék, Erdély, Bácska stb.), *vagy* megemlíti a kisantant szerepét, *vagy* a kisantant tagjai közül legalább kettőt.

K1: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó általános fogalmak közül legalább hármat, pl. békediktátum, feldolgozóipar, mezőgazdaság, valuta, gazdasági válság stb.

K2: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó konkrét történelmi fogalmak közül legalább hármat, pl. „fehérpénz”, népszövetségi kölcsön, jegybank, pengő, szabadkikötő stb.

K3: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát; az esszé bekezdésekre van tagolva.

F1: A vizsgázó rögzíti, hogy a Bethlen-kormány kölcsönt vett fel a Népszövetségtől, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a pénz felhasználását népszövetségi biztos ellenőrizte; a kölcsönt az államháztartás egyensúlyának megteremtésére is fordították; a kölcsönnek köszönhetően a gazdaság helyzetét stabilizálta a kormány stb.).

F2: A vizsgázó rögzíti, hogy a Bethlen-kormány alatt kezdte meg működését a Magyar Nemzeti Bank, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a Nemzeti Bank azóta is jegybanki feladatkört lát el; az intézmény létrehozása a népszövetségi kölcsön megítélésének feltétele volt stb.).

F3: A vizsgázó rögzíti, hogy a kormány új, értékálló pénzt, pengőt vezetett be, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. az új valuta kiadására a háború utáni infláció miatt volt szükség; a pengő árfolyamáért a Nemzeti Bank felelt; az új pénz bankjegyek és érmék formájában is jelen volt; váltópénze a fillér volt stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti, hogy a trianoni békediktátummal megcsonkított ország területén kevés ásványkincs és energiahordozó maradt, s megállapítja, hogy emiatt gazdasági szerkezetváltásra volt szükség / az emberi munkaerőt igénylő szektorok, iparágak fejlesztését helyezte a kormány előtérbe.

E2: A vizsgázó rögzíti, hogy a Bethlen-kormány időszakában gazdasági beruházások is történtek, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. ezek jelentős része a közlekedés, az infrastruktúra/a turizmus területéhez kapcsolódott; a beruházások részben a népszövetségi kölcsönnek köszönhetően jöttek létre; az ország agrárjellege megmaradt stb.).

E3: A vizsgázó rögzíti, hogy a Bethlen-kormány gazdasági kapcsolatok mentén próbálta az ország külpolitikai helyzetét/megítélését javítani, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. az olasz állammal barátsági szerződést írt alá; a létrejövő kisantant egyik célja a Magyar Királyság külgazdasági-külpolitikai ellehetetlenítése volt; a kisantant országai nem támogatták a népszövetségi kölcsön folyósítását; a szovjetekkel való gazdasági együttműködés terve politikai okokból – részben Horthy Miklós kormányzó ellenszenvé miatt – leállt stb.).

E4: A vizsgázó további helyes (általa korábban nem leírt) észrevételekkel egészíti ki munkáját.

16. Szent István (hosszú esszé)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T1: A vizsgázó rögzíti I. (Szent) István uralkodását (1000/1001–1038), s a témához tartozó dátumok közül megnevez még egyet (pl. fejedelemmé választása / Koppány legyőzése – 997, német támadás elhárítása – 1030, szentté avatása – 1083 stb.).

T2: A vizsgázó rögzíti a püspökségek/érsekségek közül kettőt, *vagy* a bencés monostorok (Pannonhalma, Bakonybél stb.) közül kettőt, *vagy* röviden kiemeli Esztergom és (!) Fehérvár jelentőségét.

K1: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó általános fogalmak közül legalább hármat, pl. fejedelem, király, kereszténység, templom, tized, törvénykönyv stb.

K2: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó konkrét történeti fogalmak közül legalább hármat, pl. primogenitúra, nádorispán, vármegye, királyi tanács, ezüstdénár stb.

K3: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát; az esszé bekezdésekre van tagolva.

F1: A vizsgázó rögzíti, hogy Szent István kiépítette a vármegyerendszert, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a vármegye központja a történészi szöveg szerint a földvár volt; a vármegye területén többféle jogállású föld – magánbirtok, egyházi birtok, várispánsághoz tartozó birtok – volt; megemlíti a történészi szöveg alapján a szolgálatot teljesítő várnépeket stb.)

F2: A vizsgázó rögzíti, hogy István uralkodói bevételei között pénz és termény is volt, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. állandó jövedelmét képezte a királyi földekből származó bevétel, a „királykettede”; az uralkodó a bevételeket részben felélte a mozgó/itineráns udvartartással; pénzbevételét képezték a „szabadok dénárjai” és/vagy a pénzverés haszná; a király – igaz, inkább hatalmi szimbólumként – ezüstdénárt is veretett stb.).

F3: A vizsgázó rögzíti, hogy a püspökök világi hatalommal/joghatósággal is rendelkeztek *vagy* tagjai voltak a királyi tanácsnak, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a király jogot nyert arra Rómától, hogy megszervezze az egyházi közigazgatást / független magyar egyházszervezetet építsen ki; Esztergom és Kalocsa érseki rangra emelkedett [*csak akkor ér pontot, ha a T2-nél nem számoltuk el*]; megemlíti a Szent Koronát hazahozó Asztrik/Aserik vagy az Imre herceget is nevelő Gellért, az első csanádi püspök személyét stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti, hogy István a trónkövetelőkkel / uralma ellen lázadókkal szemben fegyveres erővel szilárdította meg hatalmát, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. rögzíti a primogenitúra elvét; utal legalább két trónkövetelővel/törzsfővel – pl. Koppány, Gyula, Ajtony – való konfliktusra; megemlíti, hogy felesége, Gizella kíséretében német lovagok is érkeztek az országba stb.).

E2: A vizsgázó rögzíti, hogy István törvényei szigorúan léptek fel a magántulajdon védelmében, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a törvények két törvénygyűjteményében maradtak fenn; a törvények alapján a szabadok és szolgák között húzódott a legélesebb határvonal; a szankciók halálbüntetést is tartalmaztak stb.).

E3: A vizsgázó rögzíti, hogy István törvényeinek egy része a kereszténység felvételét / az egyházat támogatta, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. bevezette a dézsmát/tizedet; minden 10 falunak templomot kellett emeltetnie; elrendelte a vasárnapi miselátogatást stb.).

E4: A vizsgázó további helyes (általa korábban nem leírt) észrevételekkel egészíti ki munkáját.

2. FELADATSOR (KÖZÉPSZINT)

Rövid választ igénylő feladatok

1. A, C, D
2. a) (Nursiai) Szent Benedek, b) (fizikai) munka, c) C, d) szüzesség/tisztaság/cölibátus
3. a) (Luxemburgi) Zsigmond és Hunyadi Mátyás, b) Duna, c) Oszmán(-török) Birodalom, d) Nándorfehérvár – 1456
4. A) *alkotmányában*, B) *felvilágosodás*, C) *Kongresszus*, D) *végrehajtó*, E) *Legfelsőbb Bírósága*, F) *ellenőrzi*
5. a) 1780–1790, b) rendi gyűlés, c) nyelvrendelet / jobbagyrendelet, d) adómentesség / adó- és vagy újoncmegajánlás joga, e) felvilágosult abszolutizmus
6. a) nacionalizmus, b) németek és olaszok, c) azonos tudat (identitás), d) korona, nemzeti trikolór, kard, páncélzat Itália alakján – korona, császári babérkoszorú, páncélzat, kard Germánia alakján
7. a) B, b) A, c) C, d) B
8. 1., 3., 5., 6.
9. kiszolgálók/támogatók: a) és c) – rendszer ellen fellépők: b) és d)
10. a) Lengyelország, b) Csehszlovákia, c) Német Demokratikus Köztársaság, d) Jugoszlávia
11. a) forint, b) tervgazdálkodás (tervutasításos rendszer), c) munkások, d) Kádár János, e) 1956, f) téveszesítés (kollektivizálás), g) háztáji(zás)
12. b), c), e)

Esszéfeladatok

13. A két Németország létrejötte 1945 után (rövid esszé)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T: A vizsgázó rögzíti a két német államot (Német Szövetségi Köztársaság/NSZK, Német Demokratikus Köztársaság/NDK), valamint megemlíti, hogy 1949 során jöttek létre.

K1: A vizsgázó legalább három történelmi fogalmat helyesen használ, pl. megszállási zóna, hidegháború, kapitalizmus, demokrácia, kommunizmus, diktatúra, egypártrendszer, valutareform stb.

K2: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát.

F: A vizsgázó rögzíti, hogy a kialakuló két német államot markánsan eltérő államberendezkedés, gazdaságpolitika jellemezte, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a rajz utal rá, hogy a nyugatnémet állam gazdasága fejletteknek tekinthető, a keletnémet állam fegyverkezett; az NSZK-ban többpártrendszer és demokrácia, az NDK-ban kommunista pártállam jött létre stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti, hogy a két német állam a második világháború során a szövetségesek által megszállt zónák/területek elkülönülése során jött létre, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. megnevezi a nagyhatalmokat, külön utal Berlin helyzetére stb.).

E2: A vizsgázó rögzíti, hogy az NSZK a Marshall-segélyből részesülő országok, az NDK pedig a KGST-országok közé tartozott, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a nyugatnémet államban sikeres újjáépítést/valutareformot hajtottak végre Sztálin akaratával szemben; az NDK-ban tervutasításos rendszer működött stb.).

14. Az athéni demokrácia működése (rövid esszé)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T: A vizsgázó rögzíti, hogy a polisz fénykora a Kr. e. 5. századra tehető, továbbá megnevezi a témához tartozó egyik térbeli elemet (pl. Attikai-félsziget, Égei-tenger), *vagy* megemlíti a (Kleiszthenész által megreformált) választókerületek (phülék) szerepét.

K1: A vizsgázó legalább három történelmi fogalmat helyesen használ, pl. polisz, arisztokrácia, démosz, sztratégosz, Árész-dombi tanács, esküdtbírótság stb.

K2: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát.

F: A vizsgázó rögzíti, hogy a demokrácia népuralmat jelent, s kitér rá, hogy Athénban a polgárok jelentős befolyással bírtak a polisz működtetésében/a döntéshozatalban, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. számos tisztség betöltőjét sorsolással választották ki; a történész szerint az arkhónok szerepe csökkent, míg a sztratégoszoké nőtt; a teljes jogú polgárok szavazata egyenlő volt; nem minden athéni lakos rendelkezett polgárjoggal stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti, hogy az athéni demokrácia központi intézménye a népgyűlés volt, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. az arisztokrácia politikai befolyása folyamatosan csökkent; a démosz hatalma a görög–perzsa háborúk során megerősödött; az 500 főre növelt tanács is részt vett a polisz irányításában stb.).

E2: A vizsgázó rögzíti, hogy a demokrácia fénykora/kiteljesedése Periklész idejére tehető, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. Periklész 15 éven át, befolyásos sztratégoszként meghatározó politikus volt; Periklész napidíjat rendszeresített az egyes tisztségek betöltőinek; az Árész-dombi tanács ebben az időszakban már ellenőrző szerepének nagy részét is elveszítette stb.).

15. A jobbágykérdés a reformkorban (hosszú esszé)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T1: A vizsgázó rögzíti, hogy a reformkor az 1830–1848 közötti periódust jelenti, *vagy* megemlíti, hogy Széchenyi István 1830-ban írta meg *Hitel* c. munkáját.

T2: A vizsgázó rögzíti, hogy a korban a Magyar Királyság a Habsburg Birodalom része volt, *vagy* kitér arra, hogy a rendi gyűléseket Pozsonyban tartották.

K1: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó általános fogalmak közül legalább hármat, pl. király, rendi gyűlés, törvény, robot stb.

K2: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó konkrét történelmi fogalmak közül legalább hármat, pl. örökváltság, úrbéres telek, jobbágyfelszabadítás, felirat, leirat stb.

K3: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát; az esszé bekezdésekre van tagolva.

F1: A vizsgázó rögzíti, hogy az 1832/36. évi országgyűlés kiemelt témája volt a jobbágyok helyzetének kérdése, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a forrás utal a koleralázadás következményeire; Kölcsey az alsótábla vezérszónokaként közreműködött az önkéntes örökváltság javaslatának kidolgozásában; a felsőtábla a reformjavaslatot elutasította stb.).

F2: A vizsgázó rögzíti, hogy Széchenyi István műveiben a jobbágyi rendszer számos elemét/a jobbágyságot elavultnak/a fejlődést visszatartó tényezőnek tartotta, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. bírálta az úriszék működését; tulajdonjogot biztosított volna a jobbágyoknak; programját a *Hitel*, a *Világ* és a *Stádium* című művei és/vagy naplóbejegyzései is tartalmazták stb.).

F3: A vizsgázó rögzíti, hogy Kossuth Lajos javaslata a kötelező örökváltság volt (állami kártérítéssel), s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. az önkéntes örökváltságot nem tartotta elégségesnek; az önkéntes örökváltság 1839/40-ben törvényerőre emelkedett, de a jobbágyok nem tudtak élni vele; Kossuth az 1840-es évek elején vitába került Széchenyivel a programját illetően; Kossuth programját újságcikkek tartalmazták / az általa szerkesztett *Pesti Hírlap* is tartalmazta stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti a reformkori jobbágyság egy jellemzőjét (pl. erősen differenciálódott/tagolt társadalmi réteg volt, úrbéres terhek sújtották, nem rendelkezett tulajdonjoggal stb.), s megnevez a kötelező jobbágyi szolgáltatások közül legalább egyet (robot, kilenced, földbér, ajándék, tized stb.).

E2: A vizsgázó rögzíti a reformkorban megszülető érdekegyesítés/érdekegyeztetés gondolatát, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a földesúr és jobbágy egyaránt érdekeltté válik az úrbéres földek polgári tulajdonba adásában és/vagy a gazdasági reformokban; a gondolat hangsúlyosan megjelenik Wesselényi Miklós és/vagy Kölcsey Ferenc és/vagy a liberális reformellenzék programjában stb.).

E3: A vizsgázó rögzíti, hogy az Ellenzéki Nyilatkozat a legjelentősebb liberális reformprogramként a jobbágykérdést is tárgyalta / elfogadtatása Kossuth politikai törekvéseinek részévé vált, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a dokumentum 1847-ben született; szerkesztésében Deák Ferenc is közreműködött; mind Széchenyi javaslatait, mind a kötelező örökváltságot tartalmazta stb.).

E4: A vizsgázó további helyes (általában korábban nem leírt) észrevételekkel egészíti ki munkáját.

16. Az Aranybulla (hosszú esszé)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T1: A vizsgázó rögzíti az Aranybulla kiadásának évét, valamint II. András uralkodási évszámát (1205–1235), vagy az Árpád-kori megújítások (1231, 1233) dátumainak egyikét.

T2: A vizsgázó rögzíti, hogy Fehérvárott került sor a kiadásra, vagy megemlíti előzményként a király költséges hadjáratainak (Halics, Szentföld) egyikét.

K1: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó általános fogalmak közül legalább hármat, pl. király, törvény, oklevél, vármegye stb.

K2: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó konkrét történeti fogalmak közül legalább hármat, pl. s(z)erviensi, báró, várjobbágy, ellenállási záradék stb.

K3: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát; az esszé bekezdésekre van tagolva.

F1: A vizsgázó rögzíti, hogy az Aranybulla legnagyobb mértékben a s(z)erviensek és bárók érdekeit védte, s ezt legalább egy-egy cikkely rövid elemzésével alátámasztja.

F2: A vizsgázó rögzíti, hogy az Aranybulla kiadásával II. András egy társadalmi elégedetlenséget/válságot akart orvosolni, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a király gazdaságpolitikájának volt ebben szerepe; a költséges hadjáratok és/vagy az idegenek pozíciókba juttatása növelték az elégedetlenséget; az elégedetlenség egyik jelensége Gertrúd királyné meggyilkolása volt; a történelmi szöveg szerint a király kezdeményezte a dokumentum kiadását stb.).

F3: A vizsgázó rögzíti, hogy a s(z)erviensi rétegből alakult ki a nemesség a középkori magyar államban, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz a táblázat alapján (pl. várjobbágyok is felemelkedtek nemesi sorba; az Aranybulla a sarkalatos nemesi jogokat fogalmazza meg; a leüllyedő közsabadok a jobbágyi réteget fogják alkotni stb.).

E1: A vizsgázó rögzít egyet a s(z)ervienseket megillető további jogok közül [*F1 itemhez nem számolható el!*], s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. utal a kialakuló szolgabírói intézményre; a nemesi adómentesség kapcsán rögzíti annak 1848. évi eltörlését; utal arra, hogy a szabad birtokadományozást Nagy Lajos 1351-ben eltörli; kitér a nemesi felkelés intézményére stb.).

E2: A vizsgázó kitér arra, hogy a dokumentumot többször megújították a magyar történelem során, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. II. András életében két alkalommal; az egyház sérelmezte az Aranybulla néhány intézkedését; a megújítások mutatják, hogy az Aranybulla a nemesi jogrendszer hivatkozási alapja / a történeti alkotmány része lett stb.).

E3: A vizsgázó rögzíti, hogy a király az ellenállási záradékban garanciát adott a dokumentum tartalmának betartására, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. ez a cikkely tartalmazza az ellenállási jogot; ide kerül be utólag az esztergomi érsek kiközösítésre felhatalmazó jogköre; hasonló – az Aranybullában foglaltaknál erősebb szankciót megfogalmazó – záradék az Angol Királyságban keletkezett Magna Chartában is volt stb.).

E4: A vizsgázó további helyes (általa korábban nem leírt) észrevételekkel egészíti ki munkáját.

3. FELADATSOR (KÖZÉPSZINT)

Rövid választ igénylő feladatok

1. c), d), f)
2. a) céh, b) A) (céh)mester, C) inas, c) X. és XI., d) nem, e) város, f) özvegyek és árvák segélyezése, városi őrség ellátása
3. a) ispánság, b) vármegye, c) királyi udvar, d) nádor
4. a) Kolumbusz (Kristóf), b) Spanyolország, c) C, d) Amerika, e) portugál, f) nem forgatták vissza a gazdaságba/felérték *(más, hasonló értelmű válasz is elfogadható)*
5. a) (római) katolikus, b) 1568 – Torda, c) székelyek, d) evangélikus/lutheránus, e) református/kálvinista, f) C, g) A, h) D
6. a) ipari forradalom, b) pl. csatornázás, ivóvíz, járványok leküzdése (vakcinák), az elveszületések száma nő stb. *(más helyes válasz is elfogadható)*, c) B
7. a) Debrecen, b) Pákozd, c) Isaszeg, d) Komárom
8. a) (Joszip) Sztálin, b) koncepciók per, c) B, d) pl. nem vette figyelembe a természeti adottságokat/természetföldrajzi tényezőket, a gabonát évekre előre eladták (fegyverekért cserébe), az erőszakos iparosításhoz a mezőgazdaságból irányítottak át munkaerőt stb. *(más helyes válasz is elfogadható)*
9. a) Bethlen István – 1921–1931, b) pl. a revízió lehetőségét látta benne, a magyarság felemelkedésének útjaként gondolt rá, nemzetnevelő szerepet szánt neki, összhangban kultúrnationalizmusával stb. *(más helyes válasz is elfogadható)*, c) *közoktatás*: népiskolák és/vagy népkönyvtárak létesítése, testnevelés tantárgy bevezetése, egységes tanterv stb.; *felsőoktatás*: határokon túlra került egyetemek hazaköltöztetése, új intézmények (pl. Testnevelési Főiskola) létrehozása, bővítése (Debrecen egyeteme), ösztöndíjak stb.; *tudományos élet*: új intézmények (pl. Tihanyi Biológiai Intézet, Római Magyar Akadémia) létrehozása, kulturális szervezetek támogatása stb. *(más helyes válasz is elfogadható)*
10. a) Amerikai Egyesült Államok, b) Szovjetunió, c) fegyverek/fegyverzetek a karikatúrán, megjelölt dátumok stb., d) Varsói Szerződés
11. a) háztáji, b) mert ide koncentrált a munkaerejének/munkaidejének nagyját a lakosság, c) a „kárdári alku” (1956 elhallgatása) / a fennálló politikai rendszer működtetése *(más, hasonló értelmű válasz is elfogadható)*, d) gulyáskommunizmus
12. *Nemzeti hitvallás*: 2, 6 – *Alapvetés*: 3, 4, 8 – *Szabadság és felelősség*: 1, 5, 7

Esszéfeladatok

13. A liberalizmus (rövid esszé)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T: A vizsgázó rögzíti, hogy az eszme a 19. században született meg, s megemlíti Angliát, vagy utal arra, hogy az eszme kialakulására hatottak a Franciaországban zajló forradalmi események.

K1: A vizsgázó legalább három történelmi fogalmat helyesen használ, pl. nemzet, nemzetállam, (alapvető) emberi jogok, hatalmi ágak szétválasztása, kapitalizmus stb.

K2: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát.

F: A vizsgázó rögzíti, hogy a liberalizmus gazdasági elvei előtérbe helyezték a szabadversenyes kapitalizmust, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a forrás említi a kereslet és kínálat jelentőségét; az állam a liberális gazdaságfilozófiában „láthatatlan kézként” van jelen; a liberalizmus elveti a mindenre kiterjedő állami szabályozást a gazdasági életben; Adam Smith már a 18. században a szabadkereskedelem mellett érvelt stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti, hogy a felvilágosodás eszméi meghatározó szereppel bírtak a liberalizmus kialakulásában, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. az egyéni szabadságjogok kiteljesítéséért küzd; az alapvető jogokat már John Locke velünk születettnek tekintette; a liberalizmus az egyént az állam érdekei elé helyezi; a liberális gondolkodók vallották a hatalmi ágak szétválasztásának fontosságát stb.).

E2: A vizsgázó rögzíti, hogy a liberalizmus követői az alkotmányosság/a parlamentarizmus fontosságát hangsúlyozták, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. szerepük volt a században megjelenő polgári állam modelljének kialakításában; elveik ellenére az élet nem minden területén tartották fontosnak a teljes egyenlőséget; számos országban, így hazánkban is a haladás elvét valló politikusok követelték leginkább a társadalmi–gazdasági reformokat stb.).

14. A náci Németország terjeszkedése (rövid esszé)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T: A vizsgázó rögzíti a III. (Német) Birodalmat, s megemlíti a témához tartozó dátumok közül legalább egyet (pl. 1933 – Hitler kinevezése kancellárrá / kilépés a Népszövetségből, 1935 – népszavazás a Saar-vidéken, 1936 – Rajna-vidék megszállása, 1938 – Anschluss/müncheni konferencia, 1939 – Molotov–Ribbentrop-paktum / Lengyelország megtámadása / a II. világháború kezdete stb. – *belpolitikára vonatkozó dátum viszont nem fogadható el!*).

K1: A vizsgázó legalább három történelmi fogalmat helyesen használ, pl. fegyverkezés, élettér, náci párt, Anschluss, Wehrmacht stb.

K2: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát.

F: A vizsgázó rögzíti, hogy Adolf Hitler bevonult Ausztriába / végrehajtotta az Anschlusst, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. kiemeli, hogy az Anschlusst a versailles-i békerendszer

tiltotta; Hitler nem várta meg a kieroszakolt népszavazás eredményét; Magyarország ezzel a III. Német Birodalom közvetlen szomszédjává vált stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti, hogy a hitleri terjeszkedés ideológiai alapja az élettér elmélete / Lebensraum volt, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a németeknek / az árja fajnak joga van nagyobb területekhez / élettérhez; a nyugati irányú terjeszkedés nem volt megvalósítható; valamennyi németnek joga van ahhoz, hogy egy – közös – birodalomban éljen; az élettér ideológiája ellentétes volt az I. világháborút követően megfogalmazott politikai/emberi elvekkel stb.).

E2: A vizsgázó rögzíti, hogy Hitler (1938–1939 során) felszámolta/feldarabolta a csehszlovák államot, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. kikényszerítette a Szudéta-vidék Németországához csatolását; a müncheni konferenciát a nyugati hatalmak politikai győzelmeként könyvelte el; a folyamat végpontjaként kialakult a Cseh-Morva Protektorátus; 1938 során a lengyel és a magyar állam is szerzett területeket Csehszlovákiából stb.).

15. Nemzetiségek a jelenkori Magyarországon (hosszú esszé)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T1: A vizsgázó rögzíti a rendszerváltás/rendszerváltozás utáni magyar állam történetének egyik, a hazai nemzetiségeket is érintő dátumainak egyikét: pl. 1990 – első szabad választások, 2004 – Magyarország uniós csatlakozása, 2011 – Alaptörvény.

T2: A vizsgázó rögzít legalább két földrajzi nevet a nemzetiségekhez kapcsolódóan, pl. Pilis térsége (svábok), Tolna/Baranya (svábok), Pest vármegye (svábok), Békés vármegye (szlovákok), Csongrád vármegye (románok), Alpokalja/Nyugat-Dunántúl stb.

K1: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó általános fogalmak közül legalább hármat, pl. alkotmány, állam, (alapvető emberi) jogok, választás stb.

K2: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó konkrét történeti fogalmak közül legalább hármat, pl. nemzeti kisebbség, etnikai kisebbség, nemzetiségi szószóló, kisebbségi önkormányzat, ombudsman stb.

K3: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát; az esszé bekezdésekre van tagolva.

F1: A vizsgázó rögzíti, hogy az Alaptörvény értelmében a magyarországi nemzetiségek államalkotó tényezők, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. egyéni és kollektív jogok illetik meg őket; a magyar állam polgárainak számítanak; önkormányzati képviselőjük már 1990-től lehetővé vált; az alapvető jogok országgyűlési biztosának egyik helyettese kiemelten foglalkozik a nemzetiségek jogaival stb.).

F2: A vizsgázó rögzíti, hogy a nemzetiségi önkormányzatok a hazánk területén élő nemzetiségek közfeladatát ellátó szervezetei, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a nemzetiségi önkormányzatok demokratikus választások útján jönnek létre; szervezeteik települési, helyi vagy országos szinten is működhetnek; míg a települési önkormányzati választás kiírásához 30 fő szükséges az adott nemzetiség részéről, országos szinten nincs számbeli megkötés; az ábra alapján a romák és a németek rendelkeznek a legtöbb települési önkormányzattal).

F3: A vizsgázó rögzíti, hogy a nemzetiségi szószólók a tizenhárom, hivatalosan is elismert nemzetiségek parlamenti mandátummal nem rendelkező (nemzetiségi választási listát kiállítani nem tudó nemzetiségek) képviselői, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz az ábra alapján (pl.

meghatározott módon és alkalmakkor felszólalhatnak a Parlamentben; jelenleg egyetlen nemzeti-ségi képviselője van a parlamentnek; a szónokok az országgyűlés elnöke előtt tesznek esküt stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti, hogy a 13 nemzetiségből 12 nemzeti kisebbség, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. közülük a legnagyobb a magyarországi németek aránya; a németeken kívül egyik nemzeti kisebbség aránya sem éri el a 100 000 főt; a nemzeti kisebbség jogi kritériuma a legalább egy évszázadot magába foglaló hazai jelenlét; kulturális szokásaik és hagyományaik gazdagítják az országot stb.).

E2: A vizsgázó kitér arra, hogy időről időre népszámlálásokkal próbálják mérni a nemzetiségek létszámát, vagy rögzíti, hogy a zsidóság (saját kérésére) nem tartozik bele a nemzeti kisebbségekbe, s ehhez egy további érdemi megjegyzést fűz hozzá (pl. a népszámláláson a nemzetiségi hovatartozás megadása önkéntes; nagyobb létszámú, de a kisebbségek jogi feltételét nem teljesíti egyelőre hazánkban a kínaiak, oroszok, arabok közössége; a zsidóság elsősorban vallási alapon definiálja magát stb.).

E3: A vizsgázó rögzíti, hogy az egyetlen etnikai kisebbséget a hazai romák (cigányok) képezik, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. ők alkotják a legnagyobb számú nemzetiséget; döntő hányaduk magyar anyanyelvű; a többségi társadalomba való integrációjuk nem minden társadalmi szinten valósult meg tökéletesen stb.).

E4: A vizsgázó további helyes (általában korábban nem leírt) észrevételekkel egészíti ki munkáját.

16. Hunyadi Mátyás gazdaságpolitikája (hosszú esszé)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T1: A vizsgázó rögzíti Hunyadi Mátyás uralkodását (1458–1490).

T2: A vizsgázó rögzíti a Magyar Királyságot mint államformát, továbbá helyesen említi egy további, a témához tartozó földrajzi nevet, pl. Buda, Visegrád, Erdély, Felvidék stb.

K1: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó általános fogalmak közül legalább hármat, pl. király, törvény, adó, jobbágy stb.

K2: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó konkrét történelmi fogalmak közül legalább hármat, pl. regálé, monopólium, koronavám, füstadó/füstpénz stb.

K3: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát; az esszé bekezdésekre van tagolva.

F1: A vizsgázó rögzíti, hogy a király fontos bevételei közé tartozott a rendkívüli hadiadó/dika, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a forrás alapján a királyi tanács tagjai / az ország lakosai nehezményezték; az uralkodó évente többször is beszédet a török elleni harcra hivatkozva; a forrás alapján Mátyás az üresedésben lévő egyházi javadalmakat is magához vette stb.).

F2: A vizsgázó rögzíti, hogy Mátyás uralkodása alatt a királyi udvar bevételei megnövekedtek, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a király ritkábban adományozott adómentességet elődeihez képest; Mátyás bevételei így sem érték el az Oszmán Birodalomét; a bevételek megnövekedése a király adópolitikájával függött össze; a királyi adópolitika nagymértékben megterhelte a jobbágyságot stb.).

F3: A vizsgázó rögzíti, hogy Mátyás pénzreformot próbált meg végrehajtani / ezüstpénzt veretett, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a pénzverés továbbra is uralkodói monopóliumnak

számított; az uralkodó a pénzügyek irányítására kincstartót nevezett ki; az arany és ezüst bányászata továbbra is a Felvidékhez kapcsolódott elsősorban stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti, hogy Mátyás (az I. Károly által bevezetett) kapudót füstadóra/füstpénzre változtatta, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. ezt az adót már jobbágyportánként szedték; a változtatás oka a királyi udvar adóbevételeinek megnövelése volt; az adót a „királyi kincstár adójának” is nevezték a korban stb.).

E2: A vizsgázó rögzíti, hogy Mátyáshoz köthető a koronavám beszedetése, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz hozzá (pl. a koronavám a harmincadvámot váltotta; bevezetésével a királyi udvar többletbevételhez jutott a kereskedelemből stb.).

E3: A vizsgázó rögzít Mátyás jelentősebb bevételei közül még kettőt (pl. erdélyi szászok, zsidók adói, pápai segélyek, Hunyadi-birtokok), *vagy* kitér arra, hogy a király hadügyi kiadásait/külpolitikai lépéseit finanszírozta a bevételből, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. Mátyás utódai nem tudták a király adópolitikáját folytatni; a jobbágyi társadalom zselléresedése megindult a korszakban; a királyi udvar és Mátyás mecénatúrája is kiemelkedő mértékű volt stb.).

E4: A vizsgázó további helyes (általában korábban nem leírt) észrevételekkel egészíti ki munkáját.

4. FELADATSOR (EMELT SZINT)

Rövid választ igénylő feladatok

1. a) Kr. u. / i. sz. 313., Milánó/Mediolanum, b) nem – a forrás utal arra, hogy bármilyen vallást követhet a birodalom polgára, c) Kr. u. / i. sz. 325. – zsinat – dogma
2. a) Magna Charta (Libertatum), b) (városi) polgárság, c) rendi gyűlés/parlament, d) Francia Királyság/Franciaország
3. 1., 3., 4.
4. a) jakobinusok, b) 1793–1794, c) (Jean-Jacques) Rousseau, d) pl. Habsburg Birodalom, Porosz Királyság, Anglia/Nagy-Britannia, Spanyol Királyság/Spanyolország, Orosz Birodalom/Oroszország, e) Napóleon
5. a) Bocskai István, b) hajdúk, c) Habsburg, d) 1606 – Bécs
6. a) (Otto von) Bismarck, b) porosz miniszterelnök – (birodalmi) kancellár, c) Ferenc József, d) Franciaország/Francia Császárság, e) pl. iparvidékek és ásványkincsek, ipari forradalom, Vám-szövetség, technikai-technológiai vívmányok, hadiipar támogatása
7. 3., 4.
8. a) Pearl Harbor, b) Sztálingrád, c) Hiroshima, d) Midway-szigetek
9. a) 1929, b) túltermelés, c) állami beruházások/megrendelések vagy állami szerepvállalás, d) (gróf) Bethlen István, e) C, f) Gömbös Gyula, g) Németország/III. Német Birodalom
10. a) Mao Ce-tung, b) 1949 – népköztársaság, c) pl. Kína (kül)politikája sok tekintetben sértette a szovjet érdekeket; a kínai–szovjet viszony (Hruscsov időszakától) fagyossá vált; Kína fegyverkezése, geopolitikai helyzete miatt „veszélyessé vált” / aktív külpolitikát folytatott a hidegháború alatt, d) koreai háború, indokínai háború
11. a) sportjelző = további kommunista vezető/pártfőtitkár, lerúgják = letartóztatják/kivégzik, elhagyja a pályát = disszidál/elmenekül, b) szó van a szövegben a forradalmi Nagy Imre-kormány bukásáról, az országot elhagyókról, túlerőben lévő szovjetek stb., c) Kádár János
12. a) igaz, b) hamis, c) igaz, d) hamis

Esszéfeladatok

13. Augustus principátusa (rövid esszé)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T: A vizsgázó rögzíti, hogy Augustus Kr. e. / i. e. 27-től Kr. u. / i. sz. 14-ig állt Róma élén, vagy említi Pannonia meghódításának kezdetét (Kr. e. / i. e. 9.), valamint rögzít egy, a témával kapcsolatos topográfiai elemet, pl. Egyiptom, Pannonia, Ankara [*Monumentum Ancyranum kapcsán*], Teutoburg, vagy megemlíti Augustus építkezéseit Rómában [*Róma említéséért viszont önmagában nem adható részpont!*].

K1: A vizsgázó legalább három történelmi fogalmat helyesen használ, pl. principátus, provincia, szenátus, praetoriánusok stb.

K2: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát.

F1: A vizsgázó rögzíti, hogy a császári propaganda meghatározó eleme volt Augustus rendszerének, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. felveszi az Augustus – „fenséges” – nevet; Caesart istenné avattatta; önéletírását hordozó emlékeket állíttatott fel birodalomszerte; szobrokon és domborműveken ábrázoltatta magát stb.).

F2: A vizsgázó rögzíti, hogy a principátus lényege a köztársaság látszatának, szellemiségének fenntartása volt, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz az ábra alapján (pl. Augustus és hívei kisajátítják a fontosabb magistratusokat; két részre osztja a provinciákat; megmaradnak a fontosabb köztársasági intézmények stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti Augustus egy további, eddigiekben még nem szereplő intézkedését (pl. praetoriánus gárda felállítása; ingyen gabona többszöri biztosítása; terjeszkedés a Duna és a Rajna felé stb.), s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a testőrséget személyes védelme miatt hozta létre; Róma városában emelt foruma és a nép érdekében tett intézkedései hatalma megerősítését szolgálták; a császárság bevételeit igyekezett megnövelni stb.).

E2: A vizsgázó rögzíti a „pax romana” fogalmát, *vagy* kitér a romanizáció folyamatára, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. az „augustusi béke” a császárság hivatalos ideológiájának részét képezte; Augustus korára mint új aranykorra tekintettek a korszakban – pl. Vergilius; a római közigazgatás, kultúra, a latin nyelv elterjesztése a birodalom stabilizálása szempontjából is fontos volt stb.).

14. Az Európai Parlament (rövid esszé)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T: A vizsgázó rögzíti, hogy az EP plenáris szavazásainak helyszíne/egyik székhelye Strasbourg, *vagy* rögzíti, hogy a döntések előkészítése és vitája Brüsszelben zajlik (esetleg: a Titkárság helyszíne Luxembourg), továbbá megemlíti egy, az integráció szempontjából jelentős dátumot (pl. Római Szerződés – 1958, maastrichti „pillérek” – 1993, Amszterdami Szerződés – 1999, Lisszaboni Szerződés – 2009), *vagy* rögzíti Magyarország uniós csatlakozásának évét (2004).

K1: A vizsgázó legalább három történelmi fogalmat helyesen használ, pl. képviselő, választás, bizottság, elnök stb.

K2: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát.

F1: A vizsgázó rögzíti, hogy az Európai Parlamentben képviselőcsoportok és bizottságok működnek, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. végezhetnek előterjesztést; petíciót uniós állampolgár is benyújthat hozzájuk; a plenáris ülések és szavazások helyszíne mindig Strasbourg stb.).

F2: A vizsgázó rögzíti, hogy az Európai Parlament képviselőit az uniós választópolgárok szavazzák meg, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a képviselők feladata az Európai Bizottság Elnökének megszavazása is; a képviselők a parlamentben pártcsaládok szerint ülnek; a képviselői helyeket az egyes tagországok lakossága alapján arányosan osztják szét; a képviselői helyek számát – 751 – a Lisszaboni Szerződés maximalizálta stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti, hogy az EP-választások ötévente vannak, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a választás általános és közvetlen; a voksolás titkosságát biztosítani kell; Magyarországon a betöltött 18. életév szükséges; Magyarországon csak pártlistára lehet szavazni stb.).

E2: A vizsgázó rögzíti, hogy az EP törvényhozói és ellenőrző jogkörrel is rendelkezik, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. törvényt ugyanakkor nem kezdeményezhet; ellenőrzi a költségvetést; bizonyos kérdésekben vétőjoga van; az Európai Unió történetének egyik jellemző tendenciája, hogy a Parlament jogköre folyamatosan szélesebbé vált stb.).

15. A reformkori országgyűlések Magyarországon (hosszú esszé)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T1: A vizsgázó rögzíti a reformkor kronológiai határait: 1830–1848, vagy megemlíti a magyar nyelv hivatalos államnyelvvé válásának évét: 1844.

T2: A vizsgázó rögzíti, hogy a korszakban a Magyar Királyság a Habsburg Birodalom része volt, vagy kitér arra, hogy az országgyűlések helyszíne Pozsony volt.

K1: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó általános fogalmak közül legalább hármat, pl. nemesség, nemzet, kultúra, törvény stb.

K2: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó konkrét történeti fogalmak közül legalább hármat, pl. nemzetállam, politikai nemzet, nyelvújítás, romantika stb.

K3: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát; az esszé bekezdésekre van tagolva.

F1: A vizsgázó rögzíti, hogy Széchenyi István felajánlásából jött létre a Tudós Társaság (Magyar Tudományos Akadémia), s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. az intézmény a tudomány magyar nyelven történő művelését mozdította elő; létrejött az 1825/27-es országgyűléshez kapcsolódik; a korszakban sok új intézmény/fejlesztés adományokból jött létre stb.).

F2: A vizsgázó rögzíti, hogy a korszakban kiemelt jelentőséggel bírt / politikai viták témájává vált a magyar nyelv ügye, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. Széchenyi a forrásban a magyar nyelv ellen felszólalókat támadja; a magyar nyelv ügye a 18. század óta összekapcsolódott a nyelvújítással / a nacionalizmus nemzeti kultúrát támogató eszméjével; a rendi gyűlések nyelve hagyományosan a latin volt stb.).

F3: A vizsgázó rögzíti, hogy a magyar nyelv fokozatosan hódított teret a hazai közigazgatásban, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz a táblázat alapján (pl. megnövekedett az igény a magyar nyelvű adminisztrációra; a magyar nyelvben a nemzet felemelésének lehetőségét látta liberális ellenzék; a magyar nyelv hivatalos államnyelvvé csak az 1843/44-es országgyűlés során vált stb.).

F4: A vizsgázó rögzíti, hogy a magyar nyelvet / a magyar nyelvű kultúrát a nemzeti ébredés / a nemzet megmaradásának kulcsaként ábrázolja a forrás, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a magyar irodalmi élet jeles személyiségei – Kölcsey, Vörösmarty, Petőfi, Arany stb. – is fontosnak tartották a magyar nyelv használatát/ápolását; a forrás „a nép által beszélt” nyelvvel azonosítja a magyart, ami számos költő és író munkásságában is jelentkezett; a korszakra esik a nemzeti romantika időszaka stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti, hogy a nemzeti ébredés / a nemzet eredetének keresése a korabeli magyar szellemi életet, de a nemzetiségi társadalmakat is jellemezte, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a magyarság ugyanakkor a korszakban csak relatív többségét alkotta a társadalomnak; az egy politikai nemzet elvét valló magyar ellenzéki politika a nemzetiségeknek csak nyelvi/kulturális autonómiát akart biztosítani; a nemzetiségek körében teret nyert a pánszlávizmus/illírismus/dákoromán elmélet; a magyar őshazakutatás első hulláma is erre az időszakra tehető stb.).

E2: A vizsgázó rögzíti, hogy a magyarországi nemzetiségek ellenségesen viszonyultak a magyar nyelv térnyeréséhez, s ehhez egy további érdemi megjegyzést fűz hozzá (pl. asszimiláció csak a svábok és a zsidóság esetében indult be; az áprilisi törvények sem szélesítették a nemzetiségi nyelvhasználaton; a szerbek és a románok esetében az írástudó papság állt a nemzetiségi mozgalmak élére stb.).

E3: A vizsgázó kitér a nemzeti kultúra legalább két további jellegzetességére – pl. magyar nyelvű színjátszás jelentősége, újságok megjelenése, zenei élet, Pest városának fejlesztésére vonatkozó tervek stb., s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. Széchenyi számos alapítása – pl. kaszinó, lóverseny – arra ösztönözte a főnemeseket, hogy áldozzanak a magyar kultúra ügyére; a korszakban épültek az első állandó kőszínházak; magyar nyelvű színdarabok születtek; a korszakban zenésítette meg a *Himnusz*t Erkel Ferenc stb.).

E4: A vizsgázó további helyes (általában korábban nem leírt) észrevételekkel egészíti ki munkáját.

16. A gazdasági rendszerváltás Magyarországon (hosszú esszé)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T1: A vizsgázó rögzíti a rendszerváltás/rendszerváltozás utáni magyar állam történetének egyik, a hazai nemzetiségeket is érintő dátumainak egyikét: pl. 1990 – első szabad választások, 2004 – Magyarország uniós csatlakozása, 2011 – Alaptörvény.

T2: A vizsgázó rögzít legalább két földrajzi nevet a nemzetiségekhez kapcsolódóan, pl. Pilis térsége (svábok), Tolna/Baranya (svábok), Pest vármegye (svábok), Békés vármegye (szlovákok), Csongrád vármegye (románok), Alpokalja/Nyugat-Dunántúl stb.

K1: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó általános fogalmak közül legalább hármat, pl. alkotmány, állam, (alapvető emberi) jogok, választás stb.

K2: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó konkrét történeti fogalmak közül legalább hármat, pl. nemzeti kisebbség, etnikai kisebbség, nemzetiségi szószóló, kisebbségi önkormányzat, ombudsman stb.

K3: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát; az esszé bekezdésekre van tagolva.

F1: A vizsgázó rögzíti, hogy az Antall-kormány szociális piacgazdaságot épített ki a rendszerváltás/rendszerváltozás utáni Magyarországon, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a szociális piacgazdaság modelljét az NSZK-ból vették át; az állam nem akart beavatkozni a gazdaság működésébe, de a jövedelemkülönbségeket kompenzálni / a külföldi befektetéseket korlátozni/ellenőrizni akarta; a forrásban is megjelenő infláció gátolta a hazai gazdaság lehetőségeit stb.).

F2: A vizsgázó rögzíti, hogy a rendszerváltás/rendszerváltozás utáni Magyarországon óriási mértékű volt az infláció, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a Kádár-rendszer alatti adósságszpirálnak és a túlzott kiadásoknak jelentős szerepük volt a gyenge gazdasági mutatókban;

az Antall-kormány az egykori KGST-országok második legnagyobb adósságállományát örökölte meg; a forint értékének zuhanását csak az 1990-es évek végére sikerült – részben megszorításoknak köszönhetően – megállítani; az infláció letörése az Európai Gazdasági Közösséghez/Európai Unióhoz való csatlakozás egyik feltétele is volt stb.).

F3: A vizsgázó rögzíti, hogy a rendszerváltás/rendszerváltozás tovább differenciálta a lakosság vagyoni helyzetét, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. megnőtt a szakadék az alacsonyabb és a magasabb jövedelmű rétegek között; a különbségek a forrás alapján a fogyasztási szokásokban is megnyilvánultak; az elszabaduló árak és az életszínvonal miatt sokan a változás veszteségeinek érezték/érezik magukat stb.).

F4: A vizsgázó rögzíti, hogy a kárpótlás/kárpótlási jegyek bevezetése megoldás helyett újabb problémákhoz vezetett, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. politikai vita alakult ki a kárpótlás mikéntjéről – a teljes kárpótlást csak a Független Kisgazdapárt támogatta; a kárpótlási jegyek értéke rohamosan zuhant az infláció miatt; a kárpótlás haszonélvezői nem azok lettek, akiknek a helyzetén segíteni akart a kormányzat stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti, hogy a gazdasági rendszerváltás/rendszerváltozás során Magyarország tervutasításos rendszerből/tervgazdálkodásból (szociális) piacgazdasággá/kapitalista gazdaságú állammá vált, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a gazdaság jellegének megváltozása a politikai rendszerváltásból is fakadt; a KGST-országokban működő gazdaság fenntarthatatlan/megreformálhatatlan volt; a gazdasági átalakulás már a Kádár-rendszer végén megkezdődött – bankrendszer, gmk; az átalakulás szerkezetváltással is járt stb.).

E2: A vizsgázó rögzíti, hogy a szocializmus/kommunizmus által erőltetett nagyipar (részleges) felszámolásával gazdasági-társadalmi válság keletkezett az 1990-es évek Magyarországon, s ehhez egy további érdemi megjegyzést fűz (pl. a bányák, kohók többségét be kellett zárni; a szakképzetlen munkaerő jelentős része nem tudott elhelyezkedni; a munkahelyek tömeges megszűnése társadalmi elégedetlenséget/feszültséget szült; fokozódott Kelet-/Északkelet-Magyarország lemaradása stb.).

E3: A vizsgázó rögzíti, hogy jelentős gondot okozott a privatizáció, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a gazdasági rendszerváltás visszaszorította az állami tulajdont; a folyamat részben spontán, részben irányított módon zajlott; a földek és az energiaszektor külföldi kézbe adása hosszabb távon nem volt kifizetődő megoldás; a privatizációval sok esetben korrupció járt együtt stb.).

E4: A vizsgázó további helyes (általában korábban nem leírt) észrevételekkel egészíti ki munkáját.

17. A marxizmus és a kommunizmus (komplex esszé; korszakokon átívelő)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T1: A vizsgázó rögzíti, hogy a bolsevik hatalomátvétel Oroszországban 1917. november 7-én történt [ha a vizsgázó nem teszi egyértelművé, hogy az októberi dátum a Gergely-naptárban nem 25-ét jelenti, legfeljebb 1 pont adható].

T2: A vizsgázó rögzít legalább két, a témához tartozó földrajzi elemet, pl. London, Péterváros/Petrográd, Anglia, Oroszország stb.

T3: A vizsgázó megemlíti legalább az egyik internacionálé évét vagy helyszínét (1864 – London/New York; 1889 – Párizs), vagy megemlíti a breszt-litovszki megállapodást (1918), vagy a polgárháború időtartamát (1917–1922).

K1: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó általános fogalmak közül legalább hármat, pl. tőkés, munkás, párt, diktatúra stb.

K2: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó konkrét történelmi fogalmak közül legalább hármat, pl. osztályharc, proletárdiktatúra, permanens forradalom, materializmus stb.

K3: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát; az esszé bekezdésekre van tagolva.

F1: A vizsgázó rögzíti, hogy a kommunizmus elmélete Marx munkásságában jelenik meg, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. Marx történelemszemléletében a kommunizmus a társadalom végső – utópisztikus – fázisa; a társadalmi osztályok és vagyonok nélküli társadalom kialakítását osztályharc, illetve proletárdiktatúra előzi meg; a baloldali gondolkodók egy része a 19. század második felében az eredeti nézeteket már nem tartotta megvalósíthatónak stb.).

F2: A vizsgázó rögzíti, hogy a (radikális szélsőbalhoz sorolható) bolsevikok Oroszországban puccsot hajtottak végre / forradalmat robbantottak ki, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a bolsevik párt vezetői Lenin és Trockij – esetleg még: Kamenyev, Zinovjev – voltak; az oroszországi forradalom a kettős hatalmi struktúrának vetett véget; a bolsevikok azonnali – de átmenetinek szánt – földosztással és szociális intézkedésekkel állították maguk mellé a tömegeket; a bolsevik vezetésű szovjet-orosz állam – a breszt-litovszki megállapodással – kilépett az I. világháborúból stb.).

F3: A vizsgázó rögzíti, hogy a (19. század második felében) marxista tanítást revízió alá vevő, demokratikus keretekben gondolkodó szocialistáktól/szociáldemokratáktól a radikális kommunista pártok eltávolodtak, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a szakadás a II. Internacionálét követően gyorsult fel; a szociáldemokraták elvetették a világforradalmat és a proletárdiktatúrát; a bolsevikok egy pártkongresszuson szakítottak a mérsékeltebb mensevik irányzattal; az I. világháború nemcsak a szélsőjobb, hanem a szélsőbal szervezeteinek is kedvezett sok helyen stb.).

F4: A vizsgázó rögzíti, hogy Lenin a bolsevikok vezetőjeként elutasította a demokratikus átalakulás lehetőségét / szükségesnek tartotta a proletárdiktatúra megvalósítását, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. Marxsal szemben Lenin az ipari munkások mellett az agrárproletariátusra is kiterjesztette az ideológiát; az 1905-ös sikertelen pétervári forradalmat követően a bolsevik álláspont radikalizálódott; Lenin polgárháborút is vizionált a proletárdiktatúra létrejötté előtt stb.).

F5: A vizsgázó rögzíti, hogy Lenin (1917-ben már) több szakaszból álló / folyamatosan zajló („permanens”) forradalmat hirdetett, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a burzsoázia végső vereségét a legszegényebb rétegek fogják okozni; Lenin polgárháborút is vizionált a proletárdiktatúra létrejötté előtt; Lenin szükségesnek tartotta a világháború lezárását a forradalmi átalakulás befejezéséhez stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti, hogy a marxizmus létrejötté a 19. századi / az ipari forradalommal jellemezhető Angliához köthető, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a tőkés által elnyomott társadalmi osztályok szerepére épít; hangsúlyozza, hogy a munkától „elidegenedő” társadalmi osztályok fogják megtörni a burzsoázia hatalmát; a történelmet osztályharcok sorozataként fogta fel, amelyet egy proletárdiktatúra fog követni; a 19. századi munkásmozgalmak Marx és Engels tanítását vették alapul; internacionálék szolgáltak a munkásosztály helyzetének, lehetőségeinek megvitatására stb.).

E2: A vizsgázó rögzíti, hogy a marxizmus / a kommunizmus materialista világgéppel rendelkezik, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. Marx a keresztény egyházat is az elnyomók közé sorolta; Lenin, majd Sztálin állami szintre emelte a vallásüldözést; szekularizációt hajtottak végre / kisajátították az egyházi vagyont még 1917 során stb.).

E3: A vizsgázó rögzíti, hogy a létrejövő szovjet-orosz állam / a Szovjetunió diktatúra volt, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a Szovjetek Összoroszországi Kongresszusa csak névleges hatalmat gyakorolt; a legfőbb hatalmat a Népbiztosok Tanácsának Elnöke, illetve a pártfőtít-kár gyakorolta; terrorszervezetek és karhatalom jött létre stb.).

E4: A vizsgázó rögzíti, hogy a kommunizmus tagadja a magántulajdonhoz való jogot, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a gazdaság egészét állami irányítás alá vonja; államosítás révén felszámolja a vállalkozásokat / a szabad piacot; központilag írja elő a termelés menetét / a gazdaság működtetését; a tőkés társadalmi csoportokból, magánszemélyekből politikai bűnbakot csinál stb.).

E5: A vizsgázó további helyes (általában korábban nem leírt) észrevételekkel egészíti ki munkáját.

18. A román és a gótikus építészeti stílus¹ (komplex esszé; összehasonlító)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T1: A vizsgázó rögzíti, hogy a román stílus (virágkora) a 11–13. századra esik.

T2: A vizsgázó rögzíti, hogy a gótika a 12–14. (Közép-Európa esetén a 12–15.) századra datálható.

T3: A vizsgázó rögzíti, hogy a gótika a Francia Királyság területén / Franciaországban alakult ki, vagy megemlíti Saint-Denis apátságát (az első gótikus stílusban átépített emléket).

T4: A vizsgázó legalább egy-egy magyarországi példát megemlíti a két stílusra (pl. romanika: Feldebrő, Hévíz, Cserkút, Csemeszkopács, Türje, Lébény, Ják; gótika: Esztergom, Buda, Kassa, Sopron, Szeged, Kolozsvár, Brassó stb.).

K1: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó általános fogalmak közül legalább hármat, pl. egyház, templom, főhajó, kapuzat stb.

K2: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó konkrét történeti fogalmak közül legalább hármat, pl. apszis, támpillér, támív, rózsablak stb.

K3: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát; az esszé bekezdésekre van tagolva.

F1: A vizsgázó rögzíti, hogy a román művészet elnevezése az ókori római építészetre utal, a gótika ezzel szemben pejoratív/elítélő jelzőként született meg a reneszánsz idején, s ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. a román stílushoz sorolható templomok a római építészet bazilikális – hosszanti, főhajót kiemelő – szerkezetét követik, a csúcsíves szerkesztést viszont a 15. században már nem tartották szépnek; a román stílus formakincse régióként változó a forrás szerint, az első gótikus épület létrejötté viszont dokumentálható – Saint-Denis, Suger apát; a román stílus tömör falazatot is jelent, a gótikára magasba törő téregyüttesek jellemzőek stb.).

F2: A vizsgázó rögzíti, hogy a román stílusra a római építészetből megörökölt boltív/boltozat jellemző, a gótikára viszont a légius, kecses hatást keltő csúcsívek, s ezzel kapcsolatban összehasonlító

¹ Forráspárok: internetes szöveges források (1-1) – térlefedést ábrázoló rajzok (1-1) – belső teret mutató fotók (1-1).

megállapítást tesz (pl. a román stílusú épületek esetében a boltozat a legfontosabb teherhordó elem, a gótikánál az egy pontban összefutó csúcsívek magasabb belső teret tesznek lehetővé; a román stílusú templomok között is akad nagyobb méretű – pl. a német császárdómok –, s kisebb kápolnák is kaphatnak csúcsíves kiképzést, tehát önmagában nem a templomméret a meghatározó; a román stílusú építmények viszont szerkezetük révén alkalmasabbak voltak a védelmi funkció ellátására, mint a gótikus templomok stb.).

F3: A vizsgázó rögzíti, hogy a főhajók és mellékhajók mindkét építészeti stílus templomaira jellemzőek, *vagy rögzíti, hogy a gótikus templomok belső tere az üvegablakoknak köszönhetően világosabbak, s ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. az egyszerűbb városi/szerzetesi templomok sokszor egyetlen hajóból álltak; a templomok fényűző kialakítását egy-egy, a vallás megújulását hirdető/követelő mozgalom szóvá tette, vagy a román stílus ablakai lőrészerűek / a megemelt főhajó felső szakaszán nyílnak, a gótikus templomtérben a beáradó fénynek teológiai jelentősége is van stb.).*

E1: A vizsgázó rögzíti, hogy a román stílus és a gótikus stílus részben párhuzamosan jellemezte a középkori építészetet, s ezekkel kapcsolatosan összehasonlító megállapítást tesz (pl. a Magyar Királyságban az Árpádok alatt mind a két stílus megjelent; a Francia Királyság, Észak-Itália, Anglia területén több a gótikus templom, a román stílus Európa középső területein hosszabban virágzott; a gazdag díszítésű üvegablakokat és nagyméretű templomokat a vagyonosabb egyházmegegyek, szerzetesrendek, támogatók engedhették meg maguknak stb.).

E2: A vizsgázó rögzíti, hogy a román stílusú épületnél a falvastagság miatt nincs szükség külső támaszrendszerre, de az üvegablakokkal áttört falú gótikus templomok esetén igen, s ezekkel kapcsolatosan további összehasonlító megállapítást tesz (pl. a román stílusnál a boltozat, a gótikus stílusnál a kívül található támaszrendszer – támív, támpillér – tartja az épületet; mindkét templom esetében van szerepe a vizualitásnak, de a román stílusú templomok nagyobb falfelületein inkább freskók, esetleg mozaikok, a gótikus templomok esetében az üvegablakok töltötték be ezt a szerepet; a gótikus templom összetettebb építészeti tudást követelt meg, s sok esetben a katedrálisok befejezetlenül is maradtak stb.).

E3: A vizsgázó rögzíti, hogy a magyarországi emléanyagban mindkét építészeti stílusra van példa, s ezekkel kapcsolatosan további összehasonlító megállapítást tesz (pl. az egyterű falusi templomok mellett a tatárjárást követően nagyméretű, nemzetségi monostorok is épülnek; egyes emlékeken – pl. Bélapátfalva, Zsámbék – a két stílus formakincse keveredik; a gótika III. Béla uralkodása alatt jelenik meg Magyarországon, de a romanikánál hosszabban – Mátyás koráig [egyek esetekben még a 16. században is] – jellemzi a templomépítészetet stb.).

E4: A vizsgázó további helyes (általában korábban nem leírt) észrevételekkel egészíti ki munkáját.

5. FELADATSOR (EMELT SZINT)

Rövid választ igénylő feladatok

1. a), c), d)
2. a) skolasztika – 13. század, b) B, c) eretnek, d) inkvizíció
3. a) $A \rightarrow D \rightarrow B \rightarrow C - C$, b) Aranybulla – 1222 – C – ősiség/aviticitas, c) IV. Béla – pl.: hogy támaszkodhasson hívei/a birtokosok fegyveres erejére, mert a birtokok visszavétele társadalmi feszültséget okozott 1241 előtt stb. *(más jó válasz is elfogadható)*, d) nemesek
4. a) abszolutizmus, b) 3., c) Versailles, d) (általános) rendi gyűlés *(parlament – itt – nem elfogadható!)*, e) merkantilizmus
5. a) Bethlen Gábor, b) Fráter György, c) I. Rákóczi György, d) Báthory István
6. 1., 2., 5.
7. a) Kölcsey Ferenc, b) Kossuth Lajos, c) jobbágykérdés (esetleg: jobbágyfelszabadítás), d) 1848. április 11., e) Kossuth Lajos
8. a) alkotmányos monarchia / királyság, b) propaganda, c) pl. vezérkultusz, populizmus / mindenkinek ígérő rendszer, változás/haladás hangsúlyozása stb. *(más, hasonló értelmű válasz is elfogadható)*, d) parlament, e) Németország / III. Német Birodalom
9. a) Kállay Miklós, b) Amerikai Egyesült Államok/amerikaiak, c) 1943, d) megszállás – 1944. március 19.
10. a) Disznó-öböl-válság / kubai rakétaválság – 1962, b) Fidel Castro – (Nyikita Sz.) Hruscsov, c) B, d) kommunizmus, e) A, f) Amerikai Egyesült Államok
11. b) D, c) B, d) F, e) C, f) E
12. a) Visegrádi Együttműködés (V4), b) 1991, c) királytalálkozó 1335-ben, d) Szlovákia

Esszéfeladatok

13. A Hun Birodalom (rövid esszé)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T: A vizsgázó rögzíti Attila uralkodását (434–453), *vagy* a catalaunumi ütközet dátumát (451), továbbá rögzíti, hogy a birodalom központja a Kárpát-medencében volt.

K1: A vizsgázó legalább három történelmi fogalmat helyesen használ, pl. sztyeppei birodalom, könnyűlovás, germánok, gótok stb.

K2: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát.

F1: A vizsgázó rögzíti, hogy a hunok könnyűlovasai/lovás íjászaik nagy pusztítást tudtak elérni, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a hunok is ismertek harci alakzatokat; rajtaütésszerűen támadtak; gyakran megfutamodást is színleltek stb.).

F2: A vizsgázó rögzíti, hogy a hun hadseregben a szövetséges/behódoltatásra kényszerített népek is harcoltak, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a forrás kiemeli Attila szerepét; a keleti gótokat a hunok leigázták; a hun hadsereg létszáma jelentős volt stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti, hogy a népvándorlás során a sztyeppei (steppei) népek keletről nyugatra haladva elhódították az értékes legelőket, az addig ott élőket legyőzve vagy elvándorlásra készítve, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a folyamat a 4. században éppen a hunok vándorlásával kezdődött; a nagyállattartás/legelőváltó életmód miatt volt szükséges; a gótok egy része bebocsátást kért a Római Birodalomba; más, germán népek is területet váltottak/vándoroltak stb.).

E2: A vizsgázó rögzíti, hogy a (Nyugat-)Római Birodalom válságba került, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a germánokkal feltöltött hadsereget nem tudták fenntartani/irányítani az utolsó császárok; társadalmi-gazdasági válság bontakozott ki Rómában; a birodalom 395-ben kettészakadt stb.).

14. A koreai háború (rövid esszé)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T: A vizsgázó rögzíti a koreai háború tartamát (1950–1953) és megnevezi a fegyverszüneti megállapodás helyszínét (Panmindzson), *vagy* megemlíti az ENSZ szervezetét.

K1: A vizsgázó legalább három történelmi fogalmat helyesen használ, pl. hidegháború, kommunizmus, megszállás, tűzszünet stb.

K2: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát.

F1: A vizsgázó rögzíti, hogy a második világháború után megszállási övezeteket alakítottak ki a félszigeten, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. Szöul az amerikai zónában volt; a kommunizmus térnyerését próbálták megakadályozni; Japán nem kapta vissza az általa elfoglalt területet; a forrás alapján a terep jórészt ismeretlennek számított az ENSZ-haderők számára stb.).

F2: A vizsgázó rögzíti, hogy a háború a kommunista erő (Kim Ir Szen) támadásával kezdődött, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a félsziget két részén eltérő berendezkedést alakítottak ki; az amerikai és dél-koreai csapatok elfoglalták válaszként Phenjant; a 38. szélességi fokot mint határt nem tartotta tiszteletben a kommunista fél stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti, hogy a kommunista erőket támogatta a Szovjetunió és Kína, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. az Egyesült Államok a feltartóztatási politika jegyében nem engedhette meg a szovjet térnyerést; a háború során felmerült az atomfegyverek használata; a váltakozó sikerrel folyó háborút a panmindzsoni megállapodás zárta le stb.).

E2: A vizsgázó rögzíti, hogy Északon kommunista diktatúra, Délen pedig (hosszabb távon) demokratikus/kapitalista állam jött létre, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a két Korea szembenállása ma is háborús gócpont; a két fél hivatalosan sosem kötött békét egymással; Észak-Korea diktátorai tervgazdaságot kényszerítettek az országra stb.).

15. Zrínyi Miklós, a költő-hadvezér törökellenes tevékenysége (hosszú esszé)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T1: A vizsgázó rögzíti az eszéki híd felégetésének/a vasvári békének az évszámát (1664), s egy további, a témához kapcsolódó dátumot (pl. a török elfoglalja Érsekújvárt / Zrínyi téli hadjárata kezdetét veszi – 1663; I. Lipót uralkodása – 1657–1705 stb.).

T2: A vizsgázó rögzíti, hogy Zrínyi téli hadjárata a Dráva mentén szorította vissza a törököt, továbbá rögzíti az eszéki híd felégetését, vagy megemlíti további, a témához szorosan kapcsolódó helyneveket (pl. Szentgotthárd, Vasvár stb.).

K1: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó általános fogalmak közül legalább hármat, pl. király, nádor, horvát bán, hadjárat stb.

K2: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó konkrét történeti fogalmak közül legalább hármat, pl. rendi gyűlés, végvár, zsoldos hadsereg, békekötés stb.

K3: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát; az esszé bekezdésekre van tagolva.

F1: A vizsgázó rögzíti, hogy Zrínyi Miklós egy állandó hadsereg fenntartása mellett érvel, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. ezzel összefüggésben a végvári hadviselést elégtelennek tartotta; a hadsereg fenntartását a magyar rendektől várta el; hangsúlyt helyezett az erős gyalogság létrehozására stb.).

F2: A vizsgázó rögzíti, hogy Zrínyi zsoldos/fizetett hadsereg kialakítását szorgalmazta, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. mintája a forrás alapján a Hunyadiak hadereje volt; a hadsereg fenntartását a magyar rendektől várta el stb.).

F3: A vizsgázó rögzíti, hogy Zrínyi hódításait a vasvári béke semmissé tette, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. Bécs nem vette figyelembe a magyar rendi érdekeket a békekötésnél; I. Lipót ellen rendi szervezkedés bontakozott ki – Wesselényi Ferenc vezetésével és Zrínyi Miklós feltételezhető támogatásával; Zrínyi még a békekötés évében vadászbaleset áldozata lett stb.).

F4: A vizsgázó rögzíti, hogy Zrínyi a török terjeszkedés megállítására várat – Új-Zrínyivár – emeltett, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. Zrínyi a saját költségén emeltette az erődítményt; a vár a Mura partján állt; a török végül 1664 során elfoglalta és felrobbantotta a várat stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti, hogy Zrínyi Miklós politikájának (egyik) célja a török kiűzése volt, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. megpróbálta elnyerni a nádori méltóságot/az Udvari Haditanács tagságát; [kezdeti méltatás után] erőteljesen bírálta Erdély politikáját; a felekezeti különbségek félretételére szólított fel a cél érdekében stb.).

E2: A vizsgázó rögzíti, hogy a téli hadjárat előzménye a török nagyerejű támadása volt a Felvidék/Érsekújvár ellen (1663), s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a Köprülü-reformoknak köszönhetően átmenetileg megállt az Oszmán Birodalom hanyatlása; a török 1663 során már Pozsonyt fenyegette; Zrínyi rövid távú célja Belgrád visszahódítása volt stb.).

E3: A vizsgázó rögzíti, hogy Zrínyi Miklós irodalmi alkotásai / politikai prózája is a törökkel való harc szükségességét hangsúlyozták, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a *Szigeti veszedelemben* dédapjának állított emléket; műveiben a törököt legyőzhetőnek tartotta; műveiben a török elleni összefogásra buzdít stb.).

E4: A vizsgázó további helyes (általa korábban nem leírt) észrevételekkel egészíti ki munkáját.

16. A polgári állam kiépülése Magyarországon (hosszú esszé)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T1: A vizsgázó rögzíti a dualizmus kori magyar állam fennállását (1867–1918), s megemlíti egy további, a téma szempontjából releváns dátumot (pl. 1868 – népiskolai törvény, 1872 – törvény Pest, Buda és Óbuda egyesítéséről, 1876 – közegészségügyi törvény, 1876/77 – Tisza Kálmán közigazgatási reformja, 1895 – állami anyakönyvezés bevezetése stb.).

T2: A vizsgázó rögzíti, hogy a korban a Magyar Királyság az Osztrák–Magyar Monarchia része volt, továbbá megemlíti egy további, a téma szempontjából releváns földrajzi adatot (pl. Budapest Bécs-csel egyenrangú főváros; az ország területe vármegyékre volt bontva stb.).

K1: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó általános fogalmak közül legalább hármat, pl. állam, törvény, uralkodó, főváros stb.

K2: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó konkrét történeti fogalmak közül legalább hármat, pl. polgári állam, közigazgatás, társadalombiztosítás, anyakönyvezés stb.

K3: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát; az esszé bekezdésekre van tagolva.

F1: A vizsgázó rögzíti, hogy a polgári állam kialakulása során / a polgári állam egyik jellemzője a választójog kiszélesedése, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. általános választójog viszont nem volt; a választójog a nőkre nem terjedt ki; továbbra is cenzusok szabályozták stb.).

F2: A vizsgázó rögzíti, hogy a dualizmus alatt szabályozták a vármegyék hatáskörét, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. igazságszolgáltatással foglalkozó / ellenőrző intézményeket alakítottak ki; szakszerűbb / a polgári világnak jobban megfelelő közigazgatást akartak létrehozni; a szándék ellenére a vármegyei közélet a korrupció forrása lett stb.).

F3: A vizsgázó rögzíti, hogy a dualizmus alatt szélesítették ki a közegészségügyet, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. Tisza Kálmán kormányához kapcsolható az intézkedés; körorvosi rendszert hoztak létre; kórházakat hoztak létre; fejlődött az egészségügy hazai helyzete stb.).

F4: a vizsgázó rögzíti, hogy a csendőrség/csendőrök feladata a közbiztonság megteremtése/őrzése volt, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a csendőrök Budapesten nem voltak illetékesek; ellenőrzésük vármegyei hatáskör volt; feladatuk volt a betyárvilág felszámolása is stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti, hogy a polgári állam biztosítja az alapvető szabadságjogokat, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a dualizmus kori Magyarországon a bevett felekezetek száma korlátozott volt, és csak 1895-ben bővült az izraelita felekezettel; a hatalmi ágak elkülönültek a dualizmus idején; a sajtó- és vélemény szabadság megvalósult [az Andrássy-kormány időszakától] stb.).

E2: A vizsgázó rögzíti, hogy a korszakban jelent meg az állami anyakönyvezés, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. az intézkedést Wekerle Sándor első kabinetje hozta; az intézkedés állam és egyház szétválasztásának/elkülönítésének részeként is értelmezhető volt; a korszak egyházpolitikai intézkedéseivel a keresztény felekezetek – kiemelten a római katolikus egyház – szemben álltak stb.).

E3: A vizsgázó rögzíti, hogy a dualizmus kori Magyarországon született meg az első büntető törvénykönyv, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. Csemegi Károly nevéhez köthető, és 1878-ban született meg; a polgári állam jellemzője, hogy kiterjesztett bürokráciával/adminisztrációval rendelkezik; a bírói/ellenőrző hatalmi ág a többitől elkülönülve működik a polgári államban stb.).

E4: A vizsgázó további helyes (általában korábban nem leírt) észrevételekkel egészíti ki munkáját.

17. Hírközlés és tömegtájékoztatás a 19–20. században (komplex esszé, korszakokon átívelő)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T1: A vizsgázó rögzíti, hogy a hírközlés forradalma az ipari forradalom (ipari forradalmak) időszakára, a 19. századra tehető, s megemlíti az ekkor keletkező találmányok (pl. telegráf, telefon, fonográf, telefonhírmondó, kinematográf, rádió stb.) közül legalább egyet.

T2: A vizsgázó rögzíti a 20. század hírközlésre is alkalmas találmányai közül legalább kettőt, pl. televízió, számítógép, internet, mobiltelefon stb.

T3: A vizsgázó rögzíti legalább két földrajzi elemet a témához tartozóan, pl. Európa/Anglia (ipari forradalom kibontakozása), USA/Németország/Japán (fejlett, hírközlést is kiszolgáló ipar), Magyarország (telefonhírmondó) stb.

K1: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó általános fogalmak közül legalább hármat, pl. fejlődés, lemaradás, találmány, technológia, média stb.

K2: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó konkrét történeti fogalmak közül legalább hármat, pl. ipari forradalom, globalizáció, tömegtermelés, elektronikus sajtó, médiaetika stb.

K3: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát; az esszé bekezdésekre van tagolva.

F1: A vizsgázó rögzíti, hogy az ipari forradalom során / az ipari forradalom második szakaszában megjelent a távközlés, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a telefon Bell / a távíró Morse / a telefonhírmondó Puskás Tivadar találmánya volt; a távközlési eszközök elsősorban a polgárosodó rétegek használatában terjedtek el; a távközlési eszközök hatottak / mind a mai napig hatnak a gazdaságra/politikára stb.).

F2: A vizsgázó rögzíti, hogy a 20. századot a rádió, majd a televízió korszakának tartják, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a tömegkommunikációs eszközök folyamatosan fejlődtek a történelem során; ezek az új eszközök új típusú médiát/médiafogyasztást generáltak; az egyes generációk médiafogyasztási szokásai között eltérések figyelhetők meg stb.).

F3: A vizsgázó rögzíti, hogy az új tömegkommunikációs eszközök (használat) etikai/társadalmi vitákhoz vezettek, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a televízió és az új eszközök a családi élet szerves részévé váltak; szórakoztató/szabadidőt eltöltő funkcióval is rendelkeztek; formálták/formálják az ízlést, gondolkodásmódot; sok vélemény szerint alkalmasak a befogadó manipulálására stb.).

F4: A vizsgázó rögzíti, hogy az internet széleskörű elterjedése a 20–21. század jelensége, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. összefügg a globalizáció jelenségével; az egyes földrészeken eltérő mértékben jutnak hozzá a fogyasztók; van, ahol cenzúrázzák; eleinte PC-ken, majd okostelefonokon és tableteken keresztül érték el a felhasználók; az üzleti élet és a politika befolyásolására is alkalmas stb.).

F5: A vizsgázó rögzíti, hogy a legfiatalabb generációk/a „digitális bennszülöttek” már korán elsajátítják a technikai vívmányok használatát/üzemeltetését, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. emiatt fokozottabban ki vannak téve az új típusú média veszélyeinek; sokan az elektromos eszközök függőivé válnak; generációs különbség jelentkezik az internetet/okoseszközöket felnőttként megtanulókkal szemben; számukra az elsődleges tudásforrássá vált az internet stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti, hogy a polgárosodással / polgári életforma megjelenésével párhuzamosan megnőtt a nyomtatott sajtó jelentősége, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a sajtó

és a vélemény szabadsága alapvető emberi joggá vált; az emberek igénye megnőtt a korszerű tájékoztatásra; a sajtó a kezdetektől alkalmas volt manipulatív tartalmak közvetítésére stb.).

E2: A vizsgázó rögzíti, hogy az első modern hírközlési eszköz a távíró/telegráf volt, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a találmány az 1830-as években/1837-ben keletkezett; a távíró az amerikai Samuel Morse találmánya volt; a találmány az első ipari forradalom időszakában jött létre; az első hírközlési találmányok is igényelték az elektromosságot stb.).

E3: A vizsgázó rögzíti, hogy a hírközlés/tömegkommunikáció új eszközeinek elterjedése a 20(–21). században egyenlőtlen folyamat, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a hidegháború alatt a szocialista országokban, napjainkban a fejlődő országokban nehezebben elérhető; a mobiltelefonok, számítógépek stb. tömegáruvá váltak; a nyomtatott sajtó a 21. századra veszített népszerűségéből stb.).

E4: A vizsgázó rögzíti, hogy a tömegkommunikáció térnyerése összefügg a globalizáció jelenségével, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a hírközlés is világméretű válik; a globalizáció elősegíti a találmányok/innovációk, technológiák elterjedését; a fogyasztói társadalom növekedését / a szolgáltatások sokrétűvé válását is elősegíti a modern hírközlés stb.).

E5: A vizsgázó további helyes (általa korábban nem leírt) észrevételekkel egészíti ki munkáját.

18. Hunyadi János és Hunyadi Mátyás törökellenes tevékenysége² (komplex esszé, összehasonlító)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T1: A vizsgázó rögzíti Hunyadi János török elleni ütközetei/hadmozdulatai közül kettőnek a dátumát (pl. hosszú hadjárat – 1443–44, várnai csata – 1444, II. rigómezei csata – 1448, Nándorfehérvár védelme – 1456 stb.).

T2: A vizsgázó rögzíti Hunyadi Mátyás uralkodását (1458–1490).

T3: A vizsgázó rögzíti a Hunyadiak török elleni ütközetei/hadmozdulatai közül kettőnek a helyszínét (pl. Marosszentimre, Várna, Rigómező, Nándorfehérvár, Jajca, Szabács, Szrebernik, Kenyérmező stb.).

T4: A vizsgázó utal a Magyar Királyságot védelmező (Mátyás korától már kettős) végvári vonalra.

K1: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó általános fogalmak közül legalább hármat, pl. király, kormányzó, hadsereg, szultán stb.

K2: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó konkrét történeti fogalmak közül legalább hármat, pl. huszita harcmodor, szekérvár, rendkívüli hadiadó, fekete sereg stb.

K3: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát; az esszé bekezdésekre van tagolva.

F1: A vizsgázó rögzíti, hogy Hunyadi János a török elleni támadás fontosságát hangsúlyozta, s rögzíti, hogy Mátyás viszont felismerte, hogy a Német-római Császárság és az Oszmán Birodalom között külpolitikája behatárolt / az Oszmán Birodalom ellen nem kockáztathat, s ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. Hunyadi János az akkori Habsburg uralkodó támogatását is élvezte, ellenben Mátyás számára III. Frigyes már ellenség; Hunyadi János fő célja a török visszaszorítása volt, Mátyásé viszont a császári trón elnyerése; a római pápák mindkét Hunyadi törökellenes tevékenységét támogatták lehetőségeikhez mérten stb.).

² Forráspárok: Hunyadi János levele – Bonfini, Bánlaky József – Veszprémi László, a két térkép.

F2: A vizsgázó rögzíti, hogy Hunyadi János hadserege ütőképes lovassággal rendelkezett, és hogy Mátyás (kora legkomolyabb) zsoldos hadseregét (fekete sereg) állította fel, s ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. Hunyadi hadserege épített a vármegyék katonaságára is, Mátyás serege viszont fizetett zsoldos had volt; mindkét Hunyadira hatott a csehországi huszita és az itáliai harcmodor/hadművészet; Hunyadi János a sereg erejét növelte a különböző fegyvernemekkel, míg Mátyás szándéka szerint az állandó hadsereg elrettentő erővel bír a török ellen; Hunyadi Mátyás hadseregében nagyobb szerepe volt a tüzérségnek stb.).

F3: A vizsgázó rögzíti, hogy Hunyadi török elleni hadmozdulatai a Balkánra terjedtek ki / többségükben nyílt színi ütközetek voltak, Mátyás viszont várak elfoglalásával próbálta megtörni az oszmán expanziót, s ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. Hunyadi János több csatában vereséget szenvedett a töröktől, míg Mátyás véres, de sikeres ostromokat hajtott végre a fekete sereggel; Hunyadi János megpróbálta elejét venni a török betöréseknek, míg Mátyás uralkodása második felében inkább defenzív/védekező stratégiát alkalmazott; Hunyadi János kísérletet tett a balkáni törökellenes hatalmak összefogására, míg Mátyás számára a térség inkább ütközőzónát jelentett stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti, hogy Hunyadi János birtokainak jövedelmét fordította a törökellenes harcokra, és hogy Mátyás a megnövelt adókból fizette a háborús költségeket, s ezekkel kapcsolatosan összehasonlító megállapítást tesz (pl. Hunyadi János számos tisztséget viselt és kiterjedt birtokrendszer élén állt, Mátyás a rendkívüli hadiadó akár évente többszöri kivetésével növelte meg bevételeit; Hunyadi János kormányzóként sem adományozhatott birtokot, Mátyás viszont külpolitikájában is támaszkodott idegenekre – pl. a fekete sereg vezérei; Hunyadi Jánost a pápák inkább keresztiesek toborzásával, Mátyást – eleinte – pénzbeli segéllyel ösztönözték a török elleni harcok folytatására stb.).

E2: A vizsgázó rögzíti, hogy Hunyadi János több vereséget is szenvedett az oszmán hadak ellen, és hogy Mátyás inkább a béke megújítására törekedett a török Portával, s ezekkel kapcsolatosan további összehasonlító megállapítást tesz (pl. Erdélybe mindkét Hunyadi alatt be-betörték az oszmánok, de Hunyadi János a marosszentimrei csata eredményét megfordította, Hunyadi Mátyás hadai pedig Kenyérmezőnél le is győzték az oszmánokat; Hunyadi János legnagyobb győzelme egy ostromló szultáni sereg feletti diadal volt Nándorfehérvárnál, míg Mátyás II. Mohameddel békét kötött stb.).

E3: A vizsgázó rögzíti, hogy Nándorfehérvár védelmével Hunyadi János sikeresen megállította az oszmán expanziót a Magyar Királyság irányába, és hogy Mátyás halála után viszont a Magyarországi elleni támadások kiújultak, s ezekkel kapcsolatosan további összehasonlító megállapítást tesz (pl. Hunyadi János halála ellenére a török terjeszkedés nem folytatódott, míg Mátyás utódai már nem tudták fenntartani a zsoldos hadsereget sem; a keresztény Európa Hunyadi Jánost ünnepelte, míg Mátyás törökellenes politikáját kortársai sem értették/ismerték el stb.).

E4: A vizsgázó további helyes (általában korábban nem leírt) észrevételekkel egészíti ki munkáját.

6. FELADATSOR (EMELT SZINT)

Rövid választ igénylő feladatok

1. a) Platón, b) Szókratész, c) Arisztotelész, d) Platón
2. 1. b), 2. a), 3. d)
3. a) Lengyelország/Lengyel Királyság, b) 1370, c) nem, mert a két országot csak Lajos személye kötötte össze, d) az utolsóból, vagyis abból, hogy közvetett módon gyakorolt hatalmat Lengyelországban
4. a) orosz, b) Lipcse – 1813, c) Napóleon/a forradalmi Franciaország hódításainak semmissé tétele / Franciaország visszaszorítása a forradalom előtti határok mögé (esetleg: a királyság restaurációja)
5. a) 3, b) 2, c) 4, d) 1
6. a) három császár szövetsége, b) Bosznia-Hercegovina, c) Oszmán(-török) Birodalom, d) B
7. a) a 19. század elején, b) klasszicizmus, c) (gróf) Széchenyi István, d) 1873, e) Fővárosi Középítési Bizottság, f) *Pesti Hírlap* (egy újságot), g) polgárság
8. a) (Franklin Delano) Rooseveltt, b) állami szerepvállalás a gazdaságban, a dollár elszakítása az arany alaptól, közmunkaprogram, társadalombiztosítás, c) 1., 4.
9. a) 3, b) 2, c) 1, d) 4
10. a) (Mohandász Karamcsand / Mahátma) Gandhi, b) britek/angolok (Nagy-Britannia), c) C, d) egy fanatikus hindu meggyilkolta / merénylet áldozata lett (1948), e) a hinduk és muzulmánok ellentéte
11. a) 1960, b) 1965, c) háromszorosára, d) cáfolják, e) hitelfelvétel / adósság
12. a) nem, b) nem, c) nem, d) nem

Esszéfeladatok

13. A második front megnyitása (rövid esszé)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T: A vizsgázó rögzíti, hogy a második front megnyitása 1944. június 6-hoz kapcsolható (D-nap), és hogy az esemény helyszíne Normandia volt.

K1: A vizsgázó legalább három történelmi fogalmat helyesen használ, pl. világháború, hadművelet, tengelyhatalmak, szövetségesek, légierő stb.

K2: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát.

F1: A vizsgázó rögzíti, hogy az Overlord-hadművelet elsősorban brit és amerikai erők részvételével valósult meg, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. az időjárási viszonyok

veszélyeztették a haditervet; a második front megnyitásától a III. Német Birodalom gyors összeomlását várták; a hadműveletet Dwight D. Eisenhower tábornok irányította stb.).

F2: A vizsgázó rögzíti, hogy a térkép alapján a szövetséges légierő és az ejtőernyős alakulatok is támogatták a hadműveletet, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a szövetséges légi-erő a háború utolsó két évében már egyértelmű fölényben volt a németekkel szemben; a többféle alakulat bevetését a nehéz terepviszonyok is indokolták; a támadás meglepetésszerűsége részben csorbát szenvedett stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti, hogy a második front megnyitásáról a teheráni konferencián (1943 őszén) döntöttek a szövetséges erők vezetői (Churchill, Roosevelt, Sztálin), s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. Churchill eredetileg balkáni partraszállást akart, de ez ellentétes volt Sztálin hosszabb távú politikai érdekeivel; a Magyar Királyság (a Kállay-kormány) számára egy balkáni partraszállás előnyösebb lett volna; a második front megnyitásával a III. Német Birodalom két tűz közé került stb.).

E2: A vizsgázó rögzíti, hogy a normandiai partraszállás után a szövetségesek sikeresen felszabadították Franciaországot, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a francia ellenállásnak – Charles De Gaulle-nak – ebben nagy szerepe volt; Franciaországot később bevonják a német megszállási zónák kialakításába; a szövetséges haderők végcélja a támadással Berlin elfoglalása / Hitler hatalmának teljes megsemmisítése volt stb.).

14. Nagy Károly (rövid esszé)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T: A vizsgázó rögzíti Nagy Károly uralkodását (768–814) *vagy* frank császárrá koronázását (800), s rögzíti Aachent, mint a Frank Birodalom székvárosát.

K1: A vizsgázó legalább három történelmi fogalmat helyesen használ, pl. *revonatio imperii*, palotakápolna, (őr)gróf(ság), *minuscula* stb.

K2: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát.

F1: A vizsgázó rögzíti, hogy Nagy Károly birodalmában fejlett volt az oktatás / iskolák jöttek létre, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. ez kedvezett a latin nyelv elterjedésének; a püspöki székhelyeken, de a monostorokban is létesültek iskolák; az iskolák létrehozásában az uralkodó tanácsadója Yorki Alkuin/Alcuin bencés szerzetes volt; jelentős volt a könyvfestészet/kódexek díszítése stb.).

F2: A vizsgázó rögzíti, hogy az épületek mintája Itália/Róma volt, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. az uralkodói alapítások ezzel is a római örökséget hangsúlyozták; az épületek korai román stílusban épültek; Aachenben palotakomplexumot/palotát és kápolnát is létrehozott Nagy Károly stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti, hogy Nagy Károly udvartartásában kancellária létesült, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a kancellária felelt az oklevelek, törvények megszövegezéséért és kiadásáért; az intézményben jellemzően papok/klerikusok dolgoztak; a kancelláriához kapcsolható a latin kisbetűs folyóírás – *minuscula* – elterjedése; az uralkodó alapítása mintá lesz a későbbi keresztény uralkodók számára Európában stb.).

E2: A vizsgázó rögzíti, hogy Nagy Károly legfőbb törekvése a renovatio imperii/a keresztény római császárság/császári hatalom újjáélesztése volt, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. Róma örökségét nemcsak a Frank Birodalom, hanem Bizánc is magáénak vallotta; a frank állam fontos támasza volt a keresztény egyházszervezet; ugyanezt az ideológiát jelenítette meg a király frank császárrá koronázása Rómában stb.).

15. A reformáció Magyarországon (hosszú esszé)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T1: A vizsgázó kitér arra, hogy a reformáció a 16. században terjedt el (a három részre szakadt) Magyarországon, továbbá megemlíti egy – a téma szempontjából releváns – dátumot, pl. Sylvester János Újszövetség-fordítása – 1541, debrecen-egervölgyi hitvallás – 1561/62, tordai országgyűlés – 1568, Károli Gáspár bibliafordítása – 1590 stb.

T2: A vizsgázó rögzíti, hogy a reformáció kiteljesedésekor az önálló Magyar Királyság már három részre szakadt, valamint megnevez egy – a téma szempontjából releváns – várost/települést, pl. Debrecen, Sárospatak, Pozsony, Sárvár, Gyulafehérvár, Kolozsvár stb.

K1: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó általános fogalmak közül legalább hármat, pl. kereszténység, felekezet, prédikátor, lelkész, iskola stb.

K2: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó konkrét történeti fogalmak közül legalább hármat, pl. evangélikus/lutheránus, református/kálvinista, bibliafordítás, hitvallás, zsoltár stb.

K3: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát; az esszé bekezdésekre van tagolva.

F1: A vizsgázó rögzíti, hogy a magyarországi reformációnak köszönhetően megjelentek az első magyar nyelvű, részleges, majd teljes bibliafordítások, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. az Újszövetséget a forrásrészletet jegyző Sylvester János fordította magyarra; az első teljes, magyar nyelvű bibliafordítás Károli Gáspár munkája; zsoltárfordítások is készültek – pl. Sztárai Mihály; a fordítások költségét a legtöbbször magyar főnemesek, főurak állták stb.).

F2: A vizsgázó rögzíti, hogy (a három részre szakadt) Magyarországon is megjelentek a nyomdák / elterjedt a könyvnyomtatás, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a könyvnyomtatás már a 15. századi Magyarországon megjelent – Andreas Hess –, de akkor még nem terjedt el; először Kolozsvárott létesítettek nyomdát a 16. században; a könyvnyomtatás elősegítette a protestáns tanok, hitelvek elterjedését; a könyvnyomtatás és a protestáns hit terjesztése számos életműben összekapcsolódott – Misztótfalusi Kis Miklós stb.).

F3: A vizsgázó rögzíti a diagram alapján, hogy a kiadott könyvek döntő hányada (majdnem a fele) teológiai témájú, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a protestáns felekezet Szentírás-központú tanítása igényelte az írásbeliséget; a könyvnyomtatás elősegítette a protestáns tanok, hitelvek elterjedését; a korszak jellemző műfajaiá váltak a prédikáció, a disputa – hitvita; a magyar irodalmi nyelv a 16. században alakult ki stb.).

F4: A vizsgázó rögzíti, hogy a reformációnak meghatározó szerepe volt a magyar nyelvű kultúra alakításában, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a forrás szerint a Károli-féle/Vizsolyi Biblia bírt e folyamatban meghatározó szereppel; [elsősorban] a protestáns iskolák átvették/gondozták a magyar nyelvű kultúrát; a magyar irodalmi nyelv a 16. században alakult ki stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti, hogy a reformáció már a Mohács előtti Magyarországon / a Jagelló-korszakban / a királyság három részre szakadása előtt megjelent, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. Habsburg Mária királyné pozsonyi udvartartásában fontos központja volt; az önálló Magyar Királyság bukását követően a főnemesi/ffőúri udvartartásokban is megjelentek az új eszmék; a Habsburg-kormányzat nem tűrte meg a protestáns felekezeteket; a protestáns felekezetek Erdélyben is megjelentek; a reformáció – elsősorban kálvini ága – a Hódoltságban is terjedni kezdett a 16. században stb.).

E2: A vizsgázó rögzíti, hogy a protestáns felekezetek iskolákat létesítettek a három részre szakadt Magyarországon, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. néhány intézmény – Debrecen, Sárospatak, Pápa, Nagyenyed – megnevezése; a korszakban jelentős a külföldi egyetemeken tanuló protestáns hallgatók száma; Erdély fejedelmei és a fejedelmek családtagjai – pl. Bethlen Gábor, Lorántffy Zsuzsanna – támogatták a protestáns iskolahálózat kiszélesítését stb.).

E3: A vizsgázó rögzíti a protestáns felekezetekhez kapcsolódó, eddig nem megfogalmazott kulturális eredmények/jellemzők közül egy további (pl. megemlíti a protestáns prédikátorok szerepét a Mátyás-kultusz kialakításában; kitér Debrecen jelentőségére; a kora újkori protestáns művelődés további jeles alakjainak – Heltai Gáspár, Bornemisza Péter, Kálmáncsehi Sánta Márton, Méliusz Juhász Péter, Johannes Honterus, Apáczai Csere János – egyikére; kiemeli a tordai országgyűlés jelentőségét stb.), s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a hitvallások – Debrecen-Egervölgy – jelentőségének kiemelése; az evangélikus felekezet és a németajkú városi polgárság összefüggése; a magyar nyelvű irodalmi alkotások, zsoltárok, első tudományos művek jelentősége; a négy bevett felekezet irányába megvalósuló vallási tolerancia jelentősége; egyszerűbb kialakítású, a protestáns hitelveket tükröző templombelső stb.).

E4: A vizsgázó további helyes (általa korábban nem leírt) észrevételekkel egészíti ki munkáját.

16. 1956 nemzetközi háttere (hosszú esszé)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T1: A vizsgázó rögzíti, hogy a Szovjetunió 1956. november 4-én indított támadást Magyarország ellen.

T2: A vizsgázó rögzíti, hogy Magyarország – a forradalom utolsó szakaszáig – a Varsói Szerződés tagja volt.

K1: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó általános fogalmak közül legalább hármat, pl. forradalom, szabadságharc, kormány, hadsereg stb.

K2: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó konkrét történeti fogalmak közül legalább hármat, pl. katonai intervenció, ENSZ, Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány, Nemzetőrség stb.

K3: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát; az esszé bekezdésekre van tagolva.

F1: A vizsgázó rögzíti, hogy az Egyesült Államok kifejezésre juttatta/egyértelművé tette, hogy nem tekinti Magyarországot (sem) katonai szövetségesének / nem fogja fegyveres úton támogatni a magyar szabadságharcot a Szovjetunió ellen, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. az Egyesült Államok kockázatosnak ítélte a beavatkozást a magyarországi eseményekbe; Nagy Imre kormánya az ENSZ segítségére/közbenjárására is számított; az Egyesült Államok elsősorban

politikai menedéket nyújtott a későbbiekben az emigránsoknak / a nagykövetségre menekülő Mindszenty Józsefnek stb.).

F2: A vizsgázó rögzíti, hogy a Szovjetuniónak/Hruscsovnak nem állt szándékában a szovjet érdekszférába tartozó/megszállt országok szuverenitását helyreállítani, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. az Egyesült Államok az enyhülés politikáját nem kockáztatta ezekért az országokért; a szovjet blokkon belüli nagyobb szabadság elérése volt az amerikai politika reális célja; a térségben továbbra is ott állomásozott a Vörös Hadsereg stb.).

F3: A vizsgázó rögzíti, hogy a szovjet csapatok támadást indítottak Magyarország ellen, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a Forgószél/Tájfű-hadművelet a magyar forradalom és szabadságharc elfojtására irányult; a szovjet hadsereg lényegében sosem hagyta el Magyarországot / Budapestről való kivonása látszólagos volt; a szovjet diplomácia megtévesztette Nagy Imre kormányát a katonai beavatkozást illetően stb.).

F4: A vizsgázó rögzíti, hogy a magyar forradalom és szabadságharc legfontosabb nemzetközi háttere a szuezi válság volt, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a – karikatúra alapján is – szovjetbarát Nasszer a Szuezi-csatorna államosításával kivívta a nyugati országok és Izrael ellenszenvét; az Egyesült Államok és az ENSZ nyomására az angol–francia–izraeli invázió véget ért; a nemzetközi konfliktus részben elvonta a figyelmet a magyarországi eseményekről stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti, hogy Nagy Imre (kormány) bejelentette (november 1-jén) Magyarország kilépési szándékát/kilépését a Varsói Szerződésből, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a katonai szövetség felmondása ürügy volt a Szovjetuniónak a fegyveres beavatkozásra; e lépés később a Nagy Imre elleni koncepciók per egyik alapjául szolgált; az ország hadereje nem volt képes a többszörös túlerő feltartóztatására; a magyar katonai vezetést Tökölön törbe csalta a szovjet hadsereg stb.).

E2: A vizsgázó rögzíti, hogy az 1956-os forradalom és szabadságharcot a szovjet hadsereg verte le/fojtotta vérbe, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. Kádár János szovjet segítséggel/felhatalmazásra – törvénytelenül – vette át az ország vezetését; Nagy Imre / a forradalmi kormány vezetői / a Magyar Írók Szövetsége hiába próbált nemzetközi segítséget kérni; a hivatásos alakulatokat a szovjetek lényegében lefegyverezték; a főváros Csepel elfoglalásával – november 11-én – esett el végleg stb.).

E3: A vizsgázó rögzíti, hogy a világ közvéleménye elítélte a magyarországi forradalom eltiprását / a leverett forradalom és szabadságharc résztvevőivel szimpatizált, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. számos nagyvárosban tüntetések zajlottak; a kádári vezetést szovjet bábnak tartották; az ENSZ bizottságot állított fel az események kivizsgálására; a kádári – részlegesnek tekinthető – amnesztia feltétele az ENSZ-vizsgálat lezárása volt stb.).

E4: A vizsgázó további helyes (általában korábban nem leírt) észrevételekkel egészíti ki munkáját.

17. Magyar oktatáspolitikai a 18–20. században (komplex esszé, korszakokon átívelő)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T1: A vizsgázó rögzíti a népiskolai törvény dátumát (1868), s egy további évszámot helyesen használ, pl. Mária Terézia uralkodása – 1740–1780, Ratio Educationis – 1777, iskolák államosítása – 1948, rendszerváltás/rendszerváltozás – 1989 stb.

T2: A vizsgázó rögzít legalább kettőt a magyar állam korszakban megjelenő államformái közül, pl. Magyar Királyság a Habsburg Birodalom részeként, Magyar Királyság az Osztrák–Magyar Monarchia részeként, (király nélküli) Magyar Királyság, Magyar Népköztársaság stb.

T3: A vizsgázó rögzít legalább két földrajzi elemet a témához tartozóan, pl. Pozsony, Pest-Buda/Budapest, Debrecen, Szeged, Pécs stb.

K1: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó általános fogalmak közül legalább hármat, pl. állam, törvény, tanító, iskola stb.

K2: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó konkrét történeti fogalmak közül legalább hármat, pl. tankötelezettség, közoktatás, államosítás, tanterv stb.

K3: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát; az esszé bekezdésekre van tagolva.

F1: A vizsgázó rögzíti, hogy a Mária Terézia által kiadott Ratio Educationis volt az első, átfogó oktatásügyi rendelet Magyarországon, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a rendeletben foglaltak betartása kötelező volt; a betérjesztő Ürményi József, a Magyar Kancellária munkatársa volt; a protestáns felekezetek iskolái ellenálltak a szabályozásnak; a rendeletet I. Ferenc uralkodása alatt egy II. Ratio Educationis követte stb.).

F2: A vizsgázó rögzíti, hogy Eötvös József miniszter nevéhez fűződik a népiskolai törvény megalkotása, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a dokumentum a kiépülő polgári állam szemléletét tükrözi; a közoktatás állami köteleesség; az állam ellenőrző szereppel bír az oktatásban; létrejött a hatosztályos elemi népiskola stb.).

F3: A vizsgázó rögzíti, hogy a forrásszövegben a két világháború közötti oktatás kapcsán a jellemformálás/a hazafias szemlélet/a kultúrnacionalizmus szemlélete tükröződik, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a két világháború között – a Bethlen-kormány idején – az oktatáspolitikai legfőbb irányítója Klebelsberg Kuno volt; Klebelsberg oktatáspolitikájának meghatározó eleme volt a kultúrfőlény elérése; az oktatást/nevelést a szellemi revízió egyik eszközének látták; a Horthy-korszakban radikálisan csökkent az analfabetizmus mértéke stb.).

F4: A vizsgázó rögzíti, hogy a kommunizmus/államszocializmus idején az oktatást a marxista/kommunista ideológia uralta, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. teret nyert az orosz nyelv kötelező tanulása; a történelemben az osztályharcot/a kommunista szervezetek, mozgalmak történetét erőltették, az állam erőteljes kontrollt gyakorolt az iskolák felett; a Kádár-rendszerben az oktatás területén is részleges enyhülés volt tapasztalható stb.).

F5: A vizsgázó rögzíti, hogy a (rendszerváltás/rendszerváltozás utáni) Nemzeti Alaptantervben a demokratikus/nemzeti értékek jutnak érvényre, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. az egyén és az állam érdekei egyaránt megjelennek; fontosnak tartja a nemzeti hagyományokat/önazonosságot; megjelenik benne az európai értékrend stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti, hogy Mária Terézia oktatáspolitikája a felvilágosult abszolutizmushoz köthető, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. az oktatás célja a „hasznos alattvaló” kinevelése; az állam gondoskodik a tanítók/tanárok fizetéséről is; a rendelet magyar nyelvű tankönyvek híján a német nyelvűeket részesíti előnyben; a nagyszombati egyetem Pestre költözött a korszakban stb.).

E2: A vizsgázó rögzíti, hogy a népiskolai törvény részeként megjelent a tankötelezettség, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. a törvény értelmében ez a betöltött 6. életévtől a 12 éves korosztályig terjedt ki; az állami oktatás/közoktatás ingyenes volt; egy bizonyos szintig a nemzetiségek saját nyelvükön tanulhattak; a lányok nevelése viszont csak évtizedekkel később válik általánossá stb.).

E3: A vizsgázó rögzíti, hogy a Horthy-korszakban Klebelsberg Kuno népiskolákat és népkönyvtárakat (valamint tanítói lakásokat) hozatott létre, *vagy* a trianoni határokon túlra szakadt egyetemeket Magyarországra költöztette, *vagy* Hóman Bálint minisztersége alatt próbálták bevezetni a nyolcosztályos általános iskolát, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. szélesebb társadalmi rétegek jutnak hozzá az oktatáshoz; a korszakban többféle iskolatípus létezett párhuzamosan; egyetemi várossá vált Szeged, Debrecen és Pécs; létrejött a Testnevelési Főiskola; külföldi ösztöndíjakat tudtak igénybe venni a hallgatók; a nyolcosztályos általános iskola végül 1945 után került csak bevezetésre stb.).

E4: A vizsgázó rögzíti, hogy a kommunista/rákossista diktatúra kiépülése során az oktatást is államosították, s ehhez egy további érdemi megállapítást fűz (pl. ez kiterjedt az intézményekre és a tankönyvkiadásra is; az intézkedés kiváltotta az egyházak – legerősebben Mindszenty József bíboros, esztergomi érsek – tiltakozását; az oktatás színvonalában erős visszaesés volt tapasztalható stb.).

E5: A vizsgázó további helyes (általa korábban nem leírt) észrevételekkel egészíti ki munkáját.

18. Rendszerváltozások 1989-ben³ (komplex esszé, összehasonlító)

M: Az esszé alapvetően a kitűzött feladatról szól, s forrásközpontúan, lényegi megállapításokra épít.

T1: A vizsgázó rögzíti a Varsói Szerződés/a Szovjetunió megszűnésének évét (1991), *vagy* további, a témához kapcsolódó eseményre utal a térségből (pl. berlini fal lebontása, III. Magyar Köztársaság kikiáltása stb.), *vagy* rögzíti Csehszlovákia felbomlását (1992/93).

T2: A vizsgázó rögzíti / esszéjéből egyértelműen kiderül, hogy a temesvári forradalom időben megelőzte a Ceaușescu-házaspár kivégzését.

T3: A vizsgázó rögzíti a csehszlovákiai helyszínek közül Prágát, a romániaiakból pedig Temesvárt/Bukarestet/Marosvásárhelyt.

T4: A vizsgázó rögzíti / esszéjéből egyértelműen kiderül, hogy Felvidéken és Erdélyben jelentős számú magyar kisebbség él napjainkban is.

K1: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó általános fogalmak közül legalább hármat, pl. tüntetés, forradalom, etnikum, emberi jogok stb.

K2: A vizsgázó helyesen használ a témához tartozó konkrét történeti fogalmak közül legalább hármat, pl. „bársonyos” forradalom, demokratikus ellenzék, státustörvény, (kettős) állampolgárság stb.

K3: Mondatokból áll a kifejtés – a vizsgázó összefüggő, koherens szöveget alkotott; nem tartalmaz munkája súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát; az esszé bekezdésekre van tagolva.

F1: A vizsgázó rögzíti, hogy a csehszlovákiai rendszerváltás/rendszerváltozás kulcsfigurája Václav Havel volt, a temesvári tüntetés pedig Tőkés László (tervezett kényszertelepítése) okán robbant ki, s ezzel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. Havel és Tőkés is szemben álltak a kommunista rendszerrel; Havel tagja volt a Charta 77 mozgalomnak, Tőkés bírálta a Ceaușescu-féle falurombolást; mindkét szövegben szerepe van a spontán szerveződő tömegnek és a politikai jelszavaknak stb.).

F2: A vizsgázó rögzíti, hogy a csehszlovák vezetés szembement a gorbacsovi szovjet politikával, és hogy Ceaușescu törvénytelennek/puccsnak tartotta a romániai forradalmat, s ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. egyik pártvezető sem volt hajlandó tárgyalni az ellenzékkel;

³ Forráspárok: Cséfalvay I. – titkos belügyi jelentés, a két internetes cikk, Kolek Zs. – Takács F.

egyik pártvezető sem ismerte el felelősségét; míg Husák végül félreállt a csehszlovákiai rendszerváltás útjából, Ceaușescu – és felesége – az életével fizetett az általa képviselt diktatúráért stb.).

F3: A vizsgázó rögzíti, hogy a felvidéki magyarság az újonnan létrejövő Szlovákiában területi autonómia elérésére/állampolgári jogai betartatására törekedett, s rögzíti, a román államban a magyarelles atrocitások folyamatosak voltak / az erdélyi magyarság állampolgári jogai súlyosan csorbultak 1989 után is, s ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. a felvidéki magyarság új államba került, a romániai magyarság továbbra is etnikumként volt jelen; mindkét országban számottevő a területi autonómiáért küzdő pártok/politikusok tevékenysége; a szlovák és a román állam egyaránt tett elfogadhatatlan lépéseket a magyar nemzeti kisebbség ellenében; mindkét államban felerősödtek az asszimilációs törekvések stb.).

E1: A vizsgázó rögzíti, hogy a rendszerváltást/rendszerváltozást követően Csehszlovákia Cseh, illetve Szlovák Köztársaságra esett szét, míg a Román Köztársaság egyben maradt, s ezzel kapcsolatosan összehasonlító megállapítást tesz (pl. a felvidéki magyarság új államba került, az erdélyi nem; a cseh és szlovák állam gazdaságilag megerősödött a rendszerváltást követően, a román állam – elsősorban a nehézipar lebontása miatt – a térség fejletlenebb országai közé sorolható; Csehország és Szlovákia a visegrádi együttműködés részeként a magyar állam diplomáciai partnerévé vált, a magyar–román viszonyt lényegében a kezdetektől konfliktusok terhelik; a felvidéki magyarsággal szemben az erdélyi magyarok vallási szempontból is elkülönülnek a többséget adó nemzettől stb.).

E2: A vizsgázó rögzíti, hogy a határokon túli magyarság szempontjából mind a felvidéki, mind az erdélyi magyarság számottevő / a többi szomszédos ország magyarságával szemben meghatározó létszámú, s ezzel kapcsolatosan további összehasonlító megállapítást tesz (pl. a magukat magyarnak vallók aránya ugyanakkor mindkét országban erőteljes fogyásnak indult az elmúlt évtizedekben; mindkét országban működnek a helyi magyarságot megszólító politikai pártok; mindkét országgal kialakultak kisebb-nagyobb konfliktusok – bőszi vízlépcső, verespataki bányá és a ciánszennyezés ügye; mindkét ország magyarságának érdeke volt az Európai Unióhoz való csatlakozás a kisebbségi jogok szigorúbb betartatása végett stb.).

E3: A vizsgázó rögzíti, hogy a magyarországi országgyűlési választáson mindkét ország magyar állampolgárai szavazhatnak pártlistára, s ezzel kapcsolatosan további összehasonlító megállapítást tesz (pl. egyéni képviselőkre viszont nem voksolhatnak; a rendszerváltás/rendszerváltozás után több kormány is kifejezte a határainkon túl élő magyarság támogatásának fontosságát; az ún. magyar igazolvány/kettős állampolgárság intézménye újabb konfliktust szült az anyaországokkal stb.).

E4: A vizsgázó további helyes (általa korábban nem leírt) észrevételekkel egészíti ki munkáját.